

Att beskriva platser

– Platsstudier och analys av Rundelsgatan och
Regementsgatan

Elin Granqvist & Caroline Lindqvist

Att beskriva platser, - platsstudier och analys av Rundelsgatan och Regementsgatan
Ways of describing places

Elin Granqvist & Caroline Lindqvist

Handledare: Tiina Sarap, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur,
planering och förvaltning

Examinator: Eivor Bucht, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur,
planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2014

Omslagsbild: Caroline Lindqvist & Elin Granqvist

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Landskapsarkitektur, platsstudier, Gehl, Jacobs, Kärrholm, Lynch, Sitte, Space
Syntax, Caroli, Regementsgatan

Sammandrag

Vid gestaltning av landskapsarkitektur finns en mängd aspekter att ta hänsyn till. Detta arbete undersöker om det finns teorier som kan stödja och inspirera i en sådan process. Huvudsyftet med arbetet var att ge oss kunskaper för att i framtiden kunna skapa välfungerande platser i ett gestaltande, funktionellt och socialt perspektiv. Uppsatsens mål var att läsa och förstå såväl klassiska verk som nutida författare och jämföra deras tankar. För att få en djupare förståelse för litteraturen har platsstudier utförts på två olika gaturum i Malmö. I en litteraturstudie sammanfattas litteraturen med hänsyn till de valda platserna. Genom att läsa litteratur, besöka och studera platserna har vi analyserat och fört ett resonemang kring våra frågeställningar: Finns det teorier som kan användas för att beskriva platser/gaturum och hur de används? Vad har dessa teorier gemensamt och på vilket sätt motsäger de varandra?

Svaren på våra frågeställningar är att det finns många teorier för att beskriva platser/gaturum och hur de används. De teorier vi valde gav oss ett nytt synsätt på staden, dess innehåll och användning. Den valda litteraturen visade sig ha flera gemensamma synsätt på offentliga platser, som bland annat den sociala betydelsen av människor i det offentliga rummet, behovet av en mångfald av olika människor på de offentliga platserna och hur viktigt det är att platser innehar en identitet. Litteraturens olika uppfattningar kan sägas bero på deras olika ämnesområden och de olika skalorna i staden de verkar på. Litteraturen gick isär i frågor om orientering i staden, gaturummets gestaltning och betydelsen av handel. Slutsatsen är att vi endast skrapat på ytan av den kunskap som finns om gestaltning inom landskapsarkitektur, men att lärdomarna vi fått ger oss en grund att stå på för vidare resonemang.

Nyckelord: Landskapsarkitektur, Gehl, Hillier, Jacobs, Kärholm, Lynch, Sitte, Space Syntax, Caroli, Regementsgatan, platsstudier

Abstract

When designing landscape architecture there are a lot of aspects to take into consideration. This work examines whether there are theories which can support and inspire in such a process. The main objective of this task was to obtain the knowledge about how to create well-functioning places in aspects of design, functionality and in social perspective. The thesis goal was to read and understand both classical works and contemporary writers and to compare their thoughts. To gain a deeper understanding of the literature, place studies have been carried out on two different streets in Malmö. In a literature study we summarized the literature with regard to the selected sites. By reading literature, visiting and studying the sites we have analyzed and discussed our questions: Are there theories that can be used to describe places/streets and how they are used? What do these theories have in common and how do they contradict each other?

The answers to our questions is that there are many theories to describe places/streets and how they are used. The theories we chose gave us a new perspective on the city, its content and use. The selected literature was found to have several common perceptions about public space, including the social importance of people in the public space, the need for a diversity of people in public space and how important it is for places to have an identity. The differences in the literature can be due to the variation of the authors opinions what they find are the most important aspects in a city. The literature differed on questions of orientation, the design of the street and regarding the importance of commerce. The conclusion is that we have only scratched the surface of the knowledge available about designing landscape architecture, but that our work have given us a foundation for further discussion.

Keywords: landscape architecture, Gehl, Hillier, Jacobs, Kärholm Lynch, Sitte, Space Syntax, Caroli, Regementsgatan, place studies, landscape design.

Förord

Detta arbete är resultatet av kursen EX0649– Kandidatexamensarbete i landskapsarkitektur vid Landskapsarkitektprogrammet, SLU Alnarp. Arbetets frågeställningar är *Finns det teorier som kan användas för att beskriva platser/gaturum och hur de används? Vad har dessa teorier gemensamt och på vilket sätt motsäger de varandra?* Vi tackar vår handledare Tiina Sarap för engagemang, inspiration och tydlighet. Vi vill även tacka varandra för att ha genomfört detta arbete med intressanta diskussioner och gott samarbetsklimat.

Elin Granqvist

Caroline Lindqvist

Alnarp, 140527

Innehållsförteckning

Sammandrag

Abstract

Förord

Inledning 9

    Bakgrund 9

    Frågeställningar 9

    Mål och Syfte 8

    Material och Metod 10

    Avgränsningar 11

Litteraturstudie 12

    Presentation av författare 12

        Jan Gehl 12

        Jane Jacobs 12

        Mattias Kärrholm 12

        Kevin Lynch 12

        Camillo Sitte 12

        Space Syntax 13

    Jan Gehl 14

        Offentliga platser är till för vardagliga aktiviteter 14

        Att samla och bjuda in människor 14

        Gå, stå, sitta 15

        Mått i stråket/rummet 15

        Mänskliga mått 16

        Sträckans upplevda längd 16

    Jane Jacobs 17

        Stadens ekosystem 17

        Mångfald 17

        Trygghet 17

        Gatans innehåll och struktur 18

        Gaturum för barn 18

    Mattias Kärrholm 19

        Det offentliga rummet 19

    Kevin Lynch 20

        I större perspektiv 20

        Struktur 20

        Identifiering 20

        Stråk 20

        Gränser 21

        Områden 21

        Noder 21

        Landmärken 21

    Camillo Sitte 22

Rumsligheter och proportioner	22
Rutnätstaden	22
Detaljer i det offentliga rummet	22
Space Syntax	24
Orieterbarhet i staden	24
Att analysera rörelse	24
Långsiktighet	25
Jämförande reflektioner kring teorierna	26
Samla människor i de offentliga miljöerna	26
Metoder för att samla människor	26
Verksamheter	26
Staden är för alla	27
Orienterbarhet och struktur	27
Trygghet	27
Identitet	27
Detaljer	27
Rumsligheter, mått och skala	28
Platsbesök	28
Långsiktighet och hållbarhet	28
Platsstudie	30
Rundelsgatan vid Caroli köpcentra	31
Historik	31
Illustrationsplan	32
Rörelseobservationer	32
Sittplatsanalys	33
Verksamheter	33
Teoritillämpning på Rundelsgatan vid Caroli köpcentra	34
Tillämpning av Jan Gehls teorier	34
Tillämpning av Jane Jacobs teorier	35
Tillämpning av Mattias Kärrholms teorier	36
Tillämpning av Kevin Lynchs teorier	37
Tillämpning av Camillo Sittes teorier	38
Tillämpning av Space Syntax	39
Västra Regementsgatan	41
Historik	41
Illustrationsplan	42
Rörelseobservationer	42
Sittplatsanalys	43
Verksamheter	43
Teoritillämpning på Rundelsgatan vid Caroli köpcentra	44
Tillämpning av Jan Gehls teorier	44
Tillämpning av Jane Jacobs teorier	45
Tillämpning av Mattias Kärrholms teorier	46
Tillämpning av Kevin Lynchs teorier	47
Tillämpning av Camillo Sittes teorier	48
Tillämpning av Space Syntax	48

Avslutning	50
Slutdiskussion	50
Tillämpning av teorierna på platserna	50
Likheter & olikheter	50
Insikt	52
Motsättningar	52
Metodkritik	52
Avslutande reflektioner	53
Referenser	55
Otryckta källor	55
Bildförteckning	55
Personlig kontakt	55
Elektroniska källor/Internet	55
Bildförteckning	57
Tryckta källor	58
Bildförteckning	58

Inledning

Bakgrund

Idén till detta arbete har succesivt vuxit fram under vår utbildning genom de kurser som handlat om att gestalta en plats. Vi har upplevt en osäkerhet i gestaltningsprocessen då vi tyckt att det varit svårt att lära känna platsen. Detta har sedan lett till en osäkerhet inför val som kan stödja platsens funktion, användningsområde och upplevelsevärden samt att kunna argumentera för dessa. Motivet till kandidatarbetet var att lära oss om att gestalta platser i staden för att sedan kunna använda denna kunskap i vårt framtida yrke. Mot denna bakgrund handlar därför arbetet om teorier och begrepp som kan användas vid gestaltning av platser och gaturum.

Frågeställningar

För att nå syftet med arbetet har vi formulerat två frågeställningar: *Finns det teorier som kan användas för att beskriva platser/gaturum och hur de används? Vad har dessa teorier gemensamt och på vilket sätt motsäger de varandra?*

Vi valde att ha en bred första frågeställning som tillät oss att fritt undersöka fältet efter teorier som vi tyckte var intressanta och viktiga att läsa. Vi insåg att vi aldrig skulle komma fram till en slutgiltig lista på teorier och valde därför en bred frågeställning som tillät oss att komma fram till ett fritt antal teorier. Vi ville även tillämpa teorierna på platser för att undersöka hur de kan användas. Med vår andra frågeställning har vi försökt "knyta ihop säcken" med resultatet ifrån vår första frågeställning och därmed få ett samband och förstå skillnader mellan teorierna.

Vår första frågeställning hade kunnat smaltas av genom att specificera tydligare vilken plats som skulle beskrivas, t.ex. shared space-ytor. På så sätt hade vi fått ett fördjupat arbete inom ett smalare område än idag. Det finns dock många alternativa frågeställningar inom stadsplanering och gestaltning som hade kunnat väljas, såsom t.ex. "Hur kan landskapsarkitektur gynna cyklister i Malmö?". Frågeställningar hade också kunnat formuleras på ett sätt som inneburit att arbetet kommit att baseras på andra informationskällor än litteratur, genom att ställa sig frågan "Vad tycker yrkesverksamma landskapsarkitekter är god gestaltning av platser?".

Syfte och mål

Målet med detta arbete är att studera litteratur som kan knytas till landskapsarkitektur. Vi ville både läsa "klassiker" som vi kände till sedan tidigare men även få upp ögonen för ny litteratur. Målet är också att utföra platsstudier i Malmö. Syftet med uppsatsen är att den ska utgöra ett underlag för en diskussion kring likheter och olikheter mellan teorier som kan användas inom landskapsarkitektur. Syftet är även att förse oss med kunskap som kan stödja en plats användning, upplevelse och funktion.

Material och metod

Vi valde att utföra detta arbete i grupp då vi ansåg att vi tillsammans skulle generera ett bättre arbete än två enskilda, då vi kunde sporra, stötta och inspirera varandra genom hela arbetsprocessen. Valet föll sig också naturligt då vi båda var intresserade av att skriva om samma ämnesområde. Vår förhoppning med grupparbetet var att det skulle generera intressanta och givande diskussioner och synsätt som skulle fördjupa vår kunskap. Uppsatsen skrivna delar har arbetats fram tillsammans för att känna delaktighet i hela arbetet och för att utnyttja varandras granskande öga. Vi har valt att använda tre metoder för att nå vårt syfte med uppsatsen vilka är litteraturstudier, platsstudier och teoritillämpningar.

I litteraturstudierna har teorier studerats som på ett eller annat sätt kan kopplas till landskapsarkitektur. Vi bestämde oss tidigt för att studera Jan Gehl, Jane Jacobs och Kevin Lynch som vi kommit i kontakt med vid upprepade tillfällen i vår utbildning. Vi valde även att studera teori som ligger i framkant inom landskapsarkitekturen idag såsom analysverktyget Space Syntax. Camillo Sitte valdes att studera för hans teorier kring gestaltning av städer och stadsrum samt för att få möjlighet att studera litteratur ifrån 1800-talet. Slutligen valdes litteratur av Mattias Kärrholm då han resonerar kring förhållandet mellan privata och offentliga miljöer, då det är en intressant aspekt att förhålla sig till i staden. I arbetet presenteras sammanfattningar av de olika teorierna. Sammanfattningarna är av olika längd och har varierande fokusområden beroende på teoriernas innehåll. Sammanfattningen av Space Syntax är gjord på ett antal artiklar och arbeten, vilket skiljer sig ifrån övriga sammanfattningar som är baserade på ett verk per författare. Detta gjordes då det behövdes fler källor för att få en tydlig och klar bild av Space Syntax, vilket vi inte fann i ett enskilt verk. Sammanfattningen av Mattias Kärrholm är mycket kortfattad och endast baserad på en artikel, vilket till största del beror på arbetets begränsade tidsramar. Vi valde ändå att inkludera sammanfattningen i arbetet då hans forskningsämne kändes relevant och intressant, med tanke på val av platser inför arbetets platsstudier.

Platsstudier utfördes genom att två centrala offentliga platser i Malmö besöktes. Vi registrerade hur de såg ut, samt hur, när och av vilka människor de användes. Valet av platser gjordes med hänsyn till att de skulle ha en snarlik användning och innehåll, men olika placering och identitet. Detta resulterade i att vi valde två stycken platser med olika karaktär men där båda platserna är gator omgivna av bostäder och verksamheter. Platsstudierna har inte utförts efter någon vetenskaplig metod utan har haft som syfte att samla in data och registrera hur platserna användes. Vår data och våra observationer är inte representativa för platsen under hela året utan är endast nedslag under en dag.

I teoritillämpningarna har de studerade teorierna tillämpats på de två platserna. Platsernas olikheter gav oss möjligheten att studera litteraturen på bredden, medan deras likheter utgjorde intressant underlag för diskussioner platserna emellan.

Uppsatsens metoder valdes för att kunna kombinera teori med praktik. Genom att tillämpa teorierna i verkligheten har vi fått en bättre förståelse för dem och hur de kan användas. Under arbetets gång har vi kommit i kontakt med intressant litteratur som vi av tids- och utrymmesbrist inte kunnat ha med, som t.e.x. Carina Listerborn, Thomas Thiis-Eversen och Eric Sigfrid Persson. Valet av litteratur till uppsatsen påverkar dess innehåll och slutsatser, då de baseras på vårt källmaterial. Det faktum att alla författare bakom de teorier vi valt att studera kommer från västvärlden och mestadels är män färgar våra resultat. Andra metoder som vi hade kunnat tillämpa för att svara på våra frågeställningar är intervjuer med sakkunniga inom stadsplanering och gestaltning. Till arbetet har vi tagit inspiration från andra kandidat- och examensuppsatser i fråga om layout och texternas upplägg.

Avgränsningar

Vi har i vår litteraturstudie oftast begränsat oss till ett verk per författare för att hinna ta del av så många teorier som möjligt, då vi ville ha ett brett synsätt genom arbetet. I våra platsstudier har vi varit tvungna att anpassa oss till arbetets begränsade tid och därmed endast studerat två stycken platser. Platsernas funktion har i viss mån påverkats av litteratur och vad vi fokuserat på vid läsning. Vi har valt att avgränsa våra platsstudier till Malmö (där vi själva bor) för att smidigt kunna besöka dem för analyser. Platsstudierna har endast utförts under korta stunder under en eller två dagar för att hinnas med.

Litteraturstudie

Vi har valt att studera fem stycken teorier och ett analysverktyg som alla har olika fokusområden inom stadsplanering eller gestaltning inom landskapsarkitektur. Vi har valt en blandning av författare som har varit verksamma från sent 1800-tal fram tills idag. Nedan följer en kort presentation av författarna och sedan en sammanfattning av deras teorier. Deras teorier har sammanfattats med tanke på att få en bild av deras kärnfrågor samt för att användas för att diskutera de två olika gaturummen som valt att studeras i arbetet. Fokus i sammanfattningarna ligger på teoriernas uppfattningar som kan användas för att diskutera kring gaturums funktion, upplevelse och användning.

Presentation av författare

Jan Gehl (1936 -)

Dansk arkitekt och professor. Författare till *Livet mellem husene* som kom ut 1971 och som idag räknas som en klassiker. Gehl betonar vikten av de offentliga platserna och deras utformning för att skapa liv i staden. (Gehl, 2006, s.baksida)

Jane Jacobs (1916-2006)

Amerikansk-kanadensisk författare till verket *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Boken publicerades 1961 som kritik till modernismens stadsbyggnadsideal. (Nationalencyklopedin 2014 c)

Mattias Kärrholm (1972-)

Arkitekt och svensk professor vid Malmö Högskola och Lunds Universitet som forskar bland annat om offentliga rum, territorialitet och kommersiella miljöer. (Malmö Högskolas hemsida)

Kevin Lynch (1918–1984)

Amerikansk professor, arkitekt och stadsplanerare som är mest känd för sin bok *The image of the City* som kom ut 1960, där han presenterar sitt sätt att beskriva staden genom stråk, gränser, områden, noder och landmärken. (Nationalencyklopedin 2014b)

Camillo Sitte (1843-1903)

Österrikisk stadsplanerare och arkitekt som 1889 publicerade boken *Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen* (Nationalencyklopedin 2014 a). 1982 blev boken översatt till svenska med titeln *Stadsbyggnad och dess konstnärliga grundsatser*. Sitte kritiserar dåtidens ideal i Wien och söker svar i historiska städer. (Sitte, 1889, sid. 6)

Space Syntax

Space Syntax är ett datorbaserat analysverktyg (Space Syntax 2014) som analyserar och undersöker hur stadens form och gatustruktur påverkar människan (The Barlett 2014). Verktöget framarbetades på 1980-talet av Bill Hillier som idag är professor vid Londons Universitet. I arbetet kommer analyser på Malmö stad användas som tagits fram i projektet AGORA som är ett samarbete mellan högskolor och universitet i Sverige och Europa (Agora, 2006, sid.4).

Fig.1 Jan Gehl.

Jan Gehl

Nedan följer en sammanfattning av utvalda delar ur hans bok *Life between buildings*.

Gehl menar att de offentliga platsernas uppgift är att samla människor och erbjuda plats för aktiviteter och händelser som ska vara möjliga att delta i och bli inspirerad av (Gehl, 2006, sid.120). Människan har ett psykologiskt behov av stimulans och kontakt vilket de offentliga platserna bör tillfredsställa (2006, sid.115).

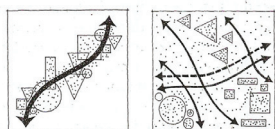
Offentliga platser är till för vardagliga aktiviteter

Aktiviteter utomhus kan delas in i *nödvändiga aktiviteter*, *valfria aktiviteter* och *sociala aktiviteter* (2006, sid.9). Det är för dessa aktiviteter en offentlig plats bör utformas. (2006, sid.51). De nödvändiga aktiviteterna är vardagliga aktiviteter som att gå till skolan eller jobbet och sker oberoende av väder och kvaliteten på miljön (2006, sid.9). Valfria aktiviteter utför vi om vi vill och kan innebära att ta en promenad eller sitta och sola på en bänk (2006, sid.9). De valfria aktiviteterna ställer höga krav på den fysiska miljön och utförs endast om platsen känns inbjudande (2006, sid.11). De sociala aktiviteterna, som att hälsa eller ha en konversation med någon, är beroende av att de två andra aktiviteterna har samlat människor på en och samma plats (2006, sid.9).

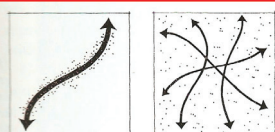
Att samla och bjuda in människor

Genom att integrera olika aktiviteter och funktioner (2006, sid.85) kring en och samma offentliga plats (se fig.2) får man människor att samlas och dela på samma yta utomhus (2006, sid.101). Liv och rörelse kan på håll få människor att söka sig till samma plats (se fig.2) (2006, sid.113). Även ett karaktäristiskt uttryck på en plats kan attrahera, då det skapar en känsla som inspirerar människor att ta sig dit (2006, sid.181). Träd och blommor som förändras med årstiderna uppskattas av människor (2006, sid.180). Människor behöver även *lockas* till utomhusmiljöerna (2006, sid.79). För att lyckas med det är det viktigt med en kontakt mellan ute och inne (2006, sid.197) genom till exempel möjligheten att flytta ut aktiviteter och människor utomhus (2006, sid.197). Om funktioner i en byggnad synliggörs skapas en kontakt mellan ute och inne som berikar utomhusmiljön (2006, sid.121). Det ska även vara enkelt att röra sig mellan ute och inne (2006, sid.184), vilket kan uppnås till exempel genom att dörrar ansluter direkt till sin utomhusmiljö och att de befinner sig i samma nivå (se fig.3) (2006, sid.187). Gatulivet är också beroende av att så många människor som möjligt befinner sig på samma plats samtidigt (2006, sid.79), vilket kan stimuleras genom att det finns någonting som uppehåller människor vid fasader och dörrar innan de ger sig in i en byggnad (2006, sid.184). En fasad med många entrédörrar eller andra funktioner på korta avstånd aktiverar och skapar upplevelser för dem som vistas där (2006, sid.93). Köpcentra är ett stort bekymmer då risken finns att de tömmer de offentliga platserna på människor och aktiviteter vilket gör utemiljön tråkigare och farligare (2006, sid.125). För att en plats ska fungera på kvällen är det viktigt med belysning som gör det möjligt att se bland annat andras ansikten och fasader (2006, sid.165).

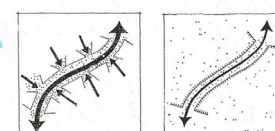
To Integrate or Segregate

To Assemble or Disperse

To Invite or Repel

To Open Up or Close In

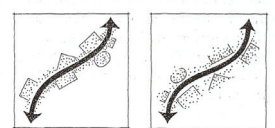

Fig.2 Metoder

En gata som omvandlas från bilgata till gågata får kvaliteter som gynnar de vardagliga och sociala aktiviteterna på platsen (se fig.3). Ofta innebär en förbättrad fysisk miljö att antalet gångtrafikanter och längden på deras vistelse utomhus ökar (2006, sid.33). Ett bilfritt område gör det möjligt att tydligt höra fotsteg, röster och barn som leker. Detta skapar förutsättningen för konversationer, särskilt mellan barn och föräldrar (2006, sid.167), men även med någon man råkar springa på (2006, sid.68).

Gå, stå, sitta

Offentliga platser måste kunna erbjuda möjligheter till att gå, stå, se, höra och prata (2006, sid.131), vilka alla är grundförutsättningar för att människor ska kunna uppehålla sig utomhus och någon form av kontakt kunna startas (2006, sid.13). Sittplatser är grunden för att aktiviteter, som att sitta och titta på folk, läsa, äta med flera, ska kunna ske (2006, sid.155). De ska inspirera människor till att slå sig ner (2006, sid.159) och fördröja deras vistelse utomhus (2006, sid.155). Människor väljer sittplatser med stor eftertanke och sätter sig endast där utomhusmiljön är inbjudande (2006, sid.155), till exempel när det finns skydd bakom ryggen, erbjuder en vy (2006, sid.156), intimitet, sol eller väderskydd (2006, sid.159). Om bänkarna är placerade nära varandra förenklar det konversationer mellan människor (2006, sid.170). En plats mår bra av en blandning av ett antal bekväma sittplatser i bästa läge och ett större antal bänkar i sämre läge (2006, sid.161), vilka med fördel kan vara objekt med fler än ett användningsområde (2006, sid.162), som t.ex. en trappa. På så sätt ser platsen varken övermöblerad eller tom ut när säsong eller väder inte bjuder in till att sitta ute, vilket annars kan ge platsen en övergiven och oinbjudande känsla (2006, sid.161). En plats markbeläggning påverkar möjligheterna till att röra sig på platsen. Ojämma ytor är svåra att använda för funktionsnedsatta människor och släta ytor verkar avskräckande vid regn, snö och slask då de kan vara hala (2006, sid.135). Vad gäller platser att stå så väljer människor de positioner där de inte är i vägen, där de känner att ryggen är skyddad och där de kan se men inte bli sedda (2006, sid.149).

Mått i stråket/rummet

En plats dimensionering och rumsliga kvaliteter bestämmer förutsättningarna för utomhusaktiviteter (2006, sid.38). Medeltida städer växte långsamt fram naturligt efter stadens behov och hur människor rörde sig (2006, sid.41). Gamla städer har ofta en kompakt gatustruktur (2006, sid.89) som ger intima miljöer med dimensioner och rumsligheter som skapar förutsättningar för utomhusaktiviteter (2006, sid.38). Däremot har senare tids urbana miljöer sällan gestaltas med samma intimitet vilket lett till att platser ofta är för långa, för breda och för raka. (2006, sid.40). En plats ska vara variationsrik och så liten som möjligt för att både kunna vara intressant och kännas säker och bred nog att röra sig på (2006, sid.133). Variation på en plats kan bland annat uppnås genom kontraster mellan litet och stort (2006, sid.141). Genom att dela upp trafik i olika körfält kan det bli tråkigt att ta sig fram (2006, sid.109). Gångtrafikanter föredrar en intim, tydligt definierad plats att röra sig på (2006, sid.137), där detaljrikedomen är stor (2006, sid.140) och där en vy

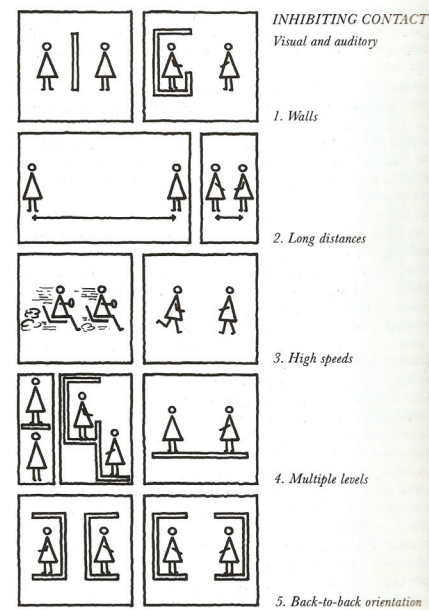

Fig.3 Metoder för att skapa kontakt

över platsen erbjuds (2006, sid.163).

Mänskliga mått

För att förenkla möjligheten till kontakt mellan människor är det viktigt med korta avstånd, avsaknad av väggar och nivåskillnader (se fig.3). Platser bör gestaltas med en blandning av så kallade mänskliga mått, som till exempel att på 30 meters avstånd är det möjligt att se varandras ansiktsdrag, frisyra och ålder och att känna igen varandra. (2006, sid.163) Färdmedel som innebär låga hastigheter, som gång eller cykel, bidrar till att skapa kontakt mellan människor (2006, sid.72), då de leder till att folk uppehåller sig på samma plats längre än om man hade färdats med bil (2006, sid.77). Vi har lättare att uppleva vad som händer rakt framför oss än ovanför (2006, sid.97). När vi rör oss ser vi egentligen mest mark och nedersta delen av byggnader (2006, sid.63).

Sträckans upplevda längd

En gata kan manipuleras så att den upplevs kortare än vad den egentligen är. En och samma sträcka kan upplevas lång och tråkig om den är rak, men kort om den är uppdelad i mindre delar som t.ex. korta kvarter. En böjd sträcka kan upplevas kortare än en rak då inte hela längden syns. (2006, sid.137) Gångtrafikanter kan ges en rytm utmed gatan om skyltfönster placerats på korta avstånd ifrån varandra (2006, sid.95). Om sträckan erbjuder väderskydd eller ej, påverkar också upplevelsen av dess längd (2006, sid.137).

Sammanfattningsvis vill vi nämna de nyckelord och grunder i Jan Gehls uppfattningar, och som kommer att användas i platsbeskrivningar av arbetets två studerade platser: Samla, uppehålla, vardagsaktiviteter, erbjuda möjligheter, se, höra, samtala, sitta, mänsklig skala

Jane Jacobs

Nedan följer en sammanfattning ur utvalda delar från boken *Den amerikanska storstadens liv och förfall*.

Stadens ekosystem

“Som den grekiske filosofen Herakleitos noterade för länge sedan befinner sig naturen alltid i rörelse. När vi tycker oss se statiska situationer, ser vi i själva verket inledande processer och avslutande processer som sker samtidigt. Ingenting är statiskt. Det är likadant med städer.” (Jacobs, 1961, sid. 18)

Jacobs vidhåller att för att förstå hur en stad fungerar kan den jämföras med det ekosystem vi finner i naturen där grunden för systemens överlevnad är mångfald. System utvecklas organiskt över tid och “ju fler nischer av liv desto större förmåga att upprätthålla liv”. Små ändringar kan skapa obalans och visar sig därmed vara viktiga i det stora sammanhanget. Hon menar att system är stabila när de fungerar som de ska, men de kan även vara bräckliga och sårbara. Med rätt kombination kan systemet dock resa sig igen (1961, sid. 17). Därav lämpar sig namnet, på Jane Jacobs bok, väl; *Den amerikanska storstadens liv och förfall*.

Mångfald

Jacobs anser att en av de viktigaste frågorna inom stadsplanering är att skapa mångfald av människor och gator (1961, sid.176). För att mångfald ska ske på gatorna måste det samlas en mängd människor på samma ställe (1961, sid. 229). Detta sker om det finns “en blandning av arbete, handel och boende” (1961, sid. 109) i en stadsdel, gärna så jämnt fördelat över gatorna som möjligt. Detta medför att människor rör sig i området av olika anledningar, vid olika tidpunkter under dagen, vilket skapar trygga och välmående gator (1961, sid. 179). Hon menar också att kvarteren helst ska vara korta, för att undvika tristessen av ett långt enformigt kvarter (1961, sid. 206). Dynamiken i korta kvarter sker tack vare korsningar i och med att folklivet och människor sammanträffar och blandas (1961, sid. 207). Jacobs menar också att det bör vara en variation av boendeformer i ett och samma kvarter. Det vill säga att husen är av olika skick och ålder och att de på så sätt ger olika hyror, och generar en större mångfald av olika människor (1961, sid. 215). Slutligen menar hon att “stadsdelar med en blomstrande mångfald ger upphov till märkliga och oförutsägbara verksamheter och ovanliga upplevelser. Men detta är inte mångfaldens pris. Det är poängen med den.” (1961, sid. 266)

Trygghet

Jacobs menar att trygghet skapas när gatan kan dra till sig främlingar till gatan, det vill säga de som inte bor i området eller har verksamhet här. Som nämnts i ovanstående stycke så behövs det ett jämt flöde av människor för att skapa rörelse och liv på gatan (1961, sid. 57), människor drar till sig människor (1961, sid. 59). För ett välfungerande och tryggt gaturum är det viktigt att det finns en distinkt skiljelinje mellan privat och offentligt rum, de två får inte glida in i varandra. Vi uppfattar detta som att de som inte bor/har verksamhet på gatan, främlingarna, ska vara bekväma

Fig.4 Jane Jacobs

med att besöka platsen. Vidare vidhåller Jacobs att det måste finnas ögon på gatan, det vill säga de som bor/har verksamhet på gatan måste ha blicken vänd ut mot gatan (1961, sid. 57). Detta gäller även gator trafikerade av bilar då de upplevs säkrare att gå på än en gata som är folktom (1961, sid. 56).

En gata kan även upplevas som otrygg när det är för många främlingar på en gata. Gatans vakande ögon kan då inte skydda sig från de främlingar som utför opassande handlingar på gatan (1961, sid. 275). Jacobs menar att "Opersonliga gator skapar anonyma människor, och det handlar inte om estetiska kvaliteter eller någon mystisk känslomässig effekt hos själva arkitekturen. Det handlar om vilken sorts utbud som faktiskt finns på trottoarerna, och hur människor därför använder trottoarerna i sitt vardagsliv". (1961, sid. 81)

Gatans innehåll och struktur

Fysisk planering, menar Jacobs, borde ha som mål att gynna och ta tillvara på intressanta och livliga gator (1961, sid. 153). Hon menar att det finns en problematik när gator blir för enhetliga både för funktionen och för skönhetsvärdet. Upprepningen gör att känslan av riktning försvinner och då även orienterbarheten, känslan av att inte komma någonvarit förvirrar oss. Därför är det viktigt med betydande olikheter för att lättare kunna läsa platsers riktning (1961, sid. 252). "Skillnader, inte upprepningar, ger oss anledning att bege sig någonstans" (1961, sid. 154). Vidare förklarar hon att den mest betydelsefulla arenan i staden är gaturummen (1961, sid. 409). Äldre stadsdelar med oregelbundna gatunät erbjuder ofta vackra vyer men kan vara svåra att orientera sig i (1961, sid. 410). Fyrkantiga gatunät erbjuder bättre orienterbarheten (1961, sid. 411).

Gaturum för barn

Många lekplatser, men inte alla, anser Jacobs vara illa bevakade av vuxna och kan därmed vara otrygga och farliga för barn. Hon menar att barn som leker på gatan med övervakning av vuxna, som håller ordning och tillrättavisar barnen om det behövs, skapar en trygg lekmiljö. Det är viktigt att trottoarerna är välanvända och att de som bor där både vistas på gatan men även har ögon ut på den och ser vad som försiggår (1961, sid. 103). Barn behöver gator för att de nära hemmet ska kunna vistas på en plats utan särskilda villkor, så som en lekplats eller idrottsplats, där de kan "leka, hålla till och skapa en uppfattning om världen." (1961, sid. 105)

Sammanfattningsvis vill vi nämna de nyckelord och grunder i Jane Jacobs uppfattningar, och som kommer att användas i platsbeskrivningar av arbetets två studerade platser: Stadens ekosystem, mångfald, trygghet, intressanta gaturum, gaturum för barn

Mattias Kärrholm

Nedan följer en sammanfattning ur utvalda delar från artikeln *Konsumtionslandskapet och hotet mot mångfalden - Några förändringstendenser i det offentliga rummets utveckling*.

Det offentliga rummet

“En vanlig beskrivning av det offentliga rummet är som en plats dit alla har tillgänglighet och där ingen behöver förklara sin närvaro. En av de grundläggande funktionerna i ett offentligt rum är just det faktum att man kan se främlingar och grupper som man inte tillhör.” (Kärrholm, 2010, sid. 177) Men då konsumtion har fått ett ökat inflytande i dagens samhälle menar han att det finns en problematik i och med att det offentliga rummet därmed privatiseras (2010, sid.176) Det är viktigt att staden inte dirigeras av allt för få aktörer. (2010, sid.183) Det medför risker, menar Kärrholm, “då vissa grupper eller funktioner” riskerar att exkluderas (2010, sid.175), då gaturummet blir homogeniserat (2010, sid.178).

Sammanfattningsvis vill vi nämna de nyckelord och grunder i Mattias Kärrholms uppfattningar, och som kommer att användas i platsbeskrivningar av arbetets två studerade platser: offentliga rummet, konsumtion, privatisering, exkludering.

Fig.5 Mattias Kärrholm.

Kevin Lynch

Nedan följer en sammanfattning av utvalda delar ur hans bok *The image of the city*.

I ett större perspektiv

Människan behöver kunna förstå och identifiera sin stads struktur för att kunna hitta i den (Lynch, 1964, sid. 3), känna sig trygg (1964, sid. 5) och därmed kunna knyta an till sin stad och känna sig hemma (1964, sid.4).

Struktur

Stadens struktur skapas genom ett samarbete mellan stadens fem olika element (1964, sid.96): stråk, gränser, områden, noder och landmärken (se fig.6) (1964, sid.46). Det är viktigt att varje plats tydligt uttrycker vilken typ av element den är så att människan förstår vilken funktion platsen har (1964, sid.181). Element byter funktion beroende på av vem och i vilken hastighet de upplevs, till exempel av en gångtrafikanter eller en bilförare (1964, sid.48). Staden består av människor som alla upplever den olika. Därför bör den fyllas med så många olika element som möjligt för att erbjuda flera olika sätt att tolkas och förstås (1964, sid.110). En stad bör utöver en tydlig struktur också vara utformad med ett djup (1964, sid.5) och alternativ struktur. På så sätt blir det möjligt för människor att med tiden utveckla en mer komplex och omfattande bild av staden (1964, sid.158) som också kan bidra till vardagsupplevelser (1964, sid.5). På pappret kan en stadsstruktur se tydlig ut, men innebära någonting helt annat i verkligheten (1964, sid.175).

Identifiering

För att en människa ska kunna känna igen och komma ihåg en plats är det viktigt att den producerar en stark bild av sig själv genom sin identitet och struktur (1964, sid.96). Identiteten skiljer ut platsen ifrån andra och kan skapas genom bland annat form och färg (1964, sid.9). Enkla former bidrar till att en plats är lätt att minnas (1964, sid.108) och detaljer bidrar till möjligheten att känna igen en plats (1964, sid.83). Vid renovering av en plats är det därför viktigt att någon karaktär eller detalj behålls så att platsen är lätt att känna igen (1964, sid.86).

Stråk

Stråk är de platser där människor rör sig, vilket kan vara vägar, gångbanor och järnvägar. Det är på stråken de flesta färdas när vi upplever staden och det är, utmed och i relation till, detta element som de andra fyra är arrangerade. (1964, sid.47) Stråken får identitet och tempo av sin egen form och innehåll (1964, sid.84), till exempel unika fasader (1964, sid.51). De kan ges en rytm och känsla av helhet om objekt placeras ut kontinuerligt i stråket (1964, sid.96). Ett visuellt objekt i slutet av ett stråk, till exempel en särskild byggnad, ger det en riktning samt skapar en känsla för avstånd och position i stråket och staden (1964, sid.97). Känslan av rörelse och avstånd i ett stråk kan påverkas genom en gradvis förändring i den fysiska miljön (se fig.7) (1964, sid.54). En intensifiering av till exempel butiker eller färg i rörelseriktningen (1964, sid.54) förstärker känslan av att röra sig framåt (1964, sid.97). Ett stråk kan ges en riktning genom att objekt i rörelseriktningen förses med till exempel

Fig. 8. Stråk (Lynch, 1960, s. 47)

Fig. 9. Kant (Lynch, 1960, s. 47)

Fig. 10. Område (Lynch, 1960, s. 47)

Fig. 11. Nod (Lynch, 1960, s. 47)

Fig. 12. Landmärke (Lynch, 1960, s. 48)

Fig.6 De fem elementen

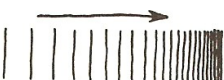

Fig.7 Gradient

en egen färg (1964, sid.97). Ett tydligt stråk har klara riktningar (1964, sid.96), vilket hjälper till att göra staden synlig och sy ihop den i en större struktur (1964, sid.54). Svängar i olika riktningar (1964, sid.96) eller att passera röriga platser försämrar ett stråks riktning och mål (1964, sid.178), vilket kan leda till att känslan för avstånd försämras och stråkets upplevs längre än vad det är (1964, sid.85). Ett stråk med en blockerad vy verkar negativt för kontakten med omgivningen (1964, sid.172). Ett dynamiskt format stråk bjuder på många visuella intryck och skapar en stark bild av sig själv. Även ett konkavt stråk där innehåll och slutmål är synliga förstärker intrycket (1964, sid.98).

Gränser

En gräns är en plats mellan två områden, t.ex. bebyggelse och vägar. En gräns kan både fungera som en negativ barriär mellan två områden, eller en positiv söm. Om det finns möjligheter att röra sig mellan områdena påverkar resultatet (1964, sid.100). Gränser är viktiga för att vi mentalt ska kunna skapa bilder av städer och dela in dem i områden (1964, sid.47).

Områden

Områden upplever människan som platser som man kan ta sig in och ut ur (1964, sid.47). Dessa har även en karaktär som återkommer i området men inte vidare i staden (1964, sid.103).

Noder

Noder är platser i staden där det ofta händer någonting och som besökaren kan stiga in och ut ur, t.ex. en vägkorsning, gathörn eller ett omgärdat torg (1964, sid.47-48). Där två större stråk korsas bildas automatiskt en nod (1964, sid.84). De är som tydligast om de har en skarp gräns och få sidospår (1964, sid.84). Om en nod sammanfaller med ett landmärke (1964, sid.84) får den extra styrka (1964, sid.102). För att en nod ska upplevas som en plats bör den gestaltas för att få en originell identitet (1964, sid.102).

Landmärken

Ett landmärke är ett objekt kan vara synligt på håll (se fig.8) eller endast lokalt i ett kvarter. Ofta är de fysiska föremål som till exempel en byggnad eller ett träd (1964, sid.48). Landmärket stärks om det är placerat vid en nod (1964, sid.81) eller är i kontrast mot sin bakgrund, till exempel en kyrka mot affärer. Är det dessutom synligt under en längre tid utmed stråket förstärks det ytterligare. (1964, sid.101)

Sammanfattningsvis vill vi nämna de nyckelord och grunder i Kevin Lynchs uppfattningar, och som kommer att användas i platsbeskrivningar av arbetets två studerade platser: Struktur, identifikation, visuell läsbarhet, helhet, stråk, kanter, områden, noder, landmärken

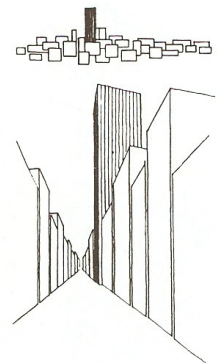

Fig.8 Landmärke

Fig. 9 Camillo Sitte

Camillo Sitte

Nedan följer ett en sammanfattning ur utvalda delar från boken *Stadsbyggnad*.

Rumsligheter och proportioner

Sitte poängterar att en plats kan se olika ut beroende på vilken riktning man betraktar den från (Sitte, 1889, sid.42). Ett torg kan innehålla flera olika rumsligheter som varierar i karaktär och rymd (1889, sid. 55). Han anser det viktigt att skapa platser i förhållande till byggnader, då effekten av husen kan bestämmas med proportioner av bredd och djup i det öppna rummet (1889, sid. 44). Han skriver även att det "blivit mode att vidga gator, även där det är helt onödigt." (1889, sid. 44) Sitte menar att även om kvartersgatorna är korta så kan de sakna kontraster i slutenhet och öppenhet och kan anses som "isolerande byggnadsblock" (1889, sid.72). Platser utformades förr organiskt, till exempel genom att husen följde linjen av ett gammalt vattendrag (1889, sid.75), vilket skapade miljöer som människor än idag finner behag att vistas i. Vidare, menar Sitte, att oregelbundenhet i rumsligheten inte alltid uppfattas (1889, sid.48). Märkligt nog, anser han, att människor däremot uppfattar riktig regelbundenhet och att det inte uppskattas (1889, sid. 49). Detta är en effekt av om platsen är gestaltad vid skrivbordet eller på plats. Det finns en stor skillnad på vad ögat uppfattar på en plan och vad som uppfattas i verkligheten. "Strävan efter symmetri har utvecklats till påtaglig modesjukdom" (1889, sid. 50). Han menar att ordet symmetri har blivit misstolkat och används idag utan tanke på proportioner, vilket ursprungligen innebar en och samma sak (1889, sid. 51).

Rutnätsstaden

Sitte kritiserar starkt rutnätsstaden som han anser är en rent teknisk lösning (1889, sid.88) som saknar konstnärlighet, vilket han vidhåller är viktigt (1889, sid.12). Det är "tanklöshet, bekvämlighet och brist på god vilja"(1889, sid.109), skriver Sitte, som gör att vi fortsätter bygga rutnätsstaden (1889, sid.109). Ett rätvinkligt system, på exempelvis ett torg, ger svårigheter med orientering då platsen inte ger en känsla av riktning. Sitte observerade att människor måste leta efter gatuskyltar för att återfå orienteringen i rutnätsstaden (1889, sid.80).

Detaljer i det offentliga rummet

Sitte skriver att det offentliga stadsrummet har förlorat en del av sin betydelse. Detta för att konsten försvinner från gaturummen, att man inte går till torgen för att handla eller för att se en teaterföreställning (1889, sid.85). Sitte menar att detaljer är viktiga för att göra de offentliga platserna vackrare och ser en risk med att de prioriteras bort på grund av ekonomiska skäl (1889, sid.86). Han menar att detaljer förskönar staden och minskar skillnaderna mellan att befinna sig ute och inne (1889, sid.87). "Ju större rikedom på motiv, ju mer mångsidighet som tillåts, existerar eller önskas desto mer förkastlig är det med pressad bundenhet till regler, meningslös symmetri och enformighet i moderna anläggningar" (1889, sid.50), skriver Sitte. Han anser att de offentliga rummen, kunde med hjälp av konstnärliga metoder, avsevärt förbättras på "de få huvudtorgen och gatorna"(1889, sid.75).

Sammanfattningsvis vill vi nämna de nyckelord och grunder i Camillo Sittes uppfattningar, och som kommer att användas i platsbeskrivningar av arbetets två studerade platser: rumsligheter, proportioner, rutnätsstaden, detaljer.

Fig.10 Bill Hillier

Space Syntax

Nedan följer en sammanfattning av utvalda artiklar och arbeten som ger en insyn i analysverktyget Space Syntax. Ett antal olika källor har valts då vi inte fann ett enskilt verk som tydligt nog förklarade Space Syntax. Bill Hillier är en av personerna som ligger bakom Space Syntax (Space Syntax 2014), men sammandraget nedan fokuserar på Space Syntax som helhet istället för en enskild person, då analysverktyget har fler upphovsmän än Hillier och det varit svårt att i källorna styrka vem som anser vad.

Space syntax är en datorbaserad analysmetod som kan användas för en rad olika analyser i en stad (Henrikson, 2010, sid.35), men detta arbete kommer att fokusera på de analysmetoder som finns för att undersöka människans orienterbarhet och rörelse i en stad. Space Syntax menar att det är stadens form som är avgörande för hur en stad fungerar och därför är det den som analyseras (Space Scape, sid.1). Analyser kan göras på såväl hela städer som mindre områden (Henrikson, 2010, sid.34).

Orienterbarhet i staden

Inom Space Syntax menar man att för att kunna orientera sig i en stad, måste stadens struktur vara synlig och enkel att förstå (Henrikson, 2010, sid. 35). Det är gatorna som är nyckeln till att göra stadens struktur synlig och berätta hur staden hänger ihop (Space Scape, sid.7). För att analysera orienterbarhet måste därför stadens gator studeras. En orienterbarhetsanalys börjar med att stadens alla gator beskrivs så som människan upplever dem (Space Scape, sid.3), genom att varje gata i staden ersätts av en linje vars längd motsvarar den längsta sikten som är möjlig att se i den (Nijhuis et al. 2011, 166). Resultatet blir en karta med olika långa linjer. Områden med långa linjer (se fig.11) anses vara lättare att hitta i än områden med korta linjer (se fig.12), då sikten i staden här är bättre (Space Scape, sid.7). Inom Space Syntax menas det att en böjd gata kräver mer mental energi att färdas genom än en rak gata, då inte hela gatan är synlig och energi går åt till att samla information om vad som händer längre fram (Stähle, Marcus, Karlström, 2005, sid.4).

Fig.11 Tydlig struktur

Fig.12 Mindre tydlig struktur

Att analysera rörelse

Space syntax skiljer sig från traditionella rörelseanalyser genom att den inte tittar på rörelse som en transport mellan två punkter, utan istället som en rörelse över hela stadens gatunät (Stähle, Marcus, Karlström, 2005, sid.2). Space Syntax menar att människors rörelse bestäms av stadens form snarare än attraktioner och magneter i staden (Stähle, Marcus, Karlström, 2005, sid.4), som till exempel ett köpcentra. För att studera människans rörelse genom staden studeras därför gatunätet. Människor rör sig mest på de gator som har flest anslutningar till andra gator. För att därmed kunna studera var i staden människor borde röra sig som mest, analyseras en gatas anslutning till andra (Space Scape, sid.3). En dator räknar ut hur många anslutningar en gata har och ger den en färg som motsvarar antalet (se fig.13) (Space Scape, sid.9). Slutsatsen blir att gatunätets struktur påverkar var i staden människan rör sig (Space Scape, sid.4). Resultatet kan till exempel användas för att

strategiskt placera butiker utmed de mest välbesökta gatorna eller ta reda på vilka gator som borde upplevas tryggast, då trygghet är en känsla som kommer genom närvaron av andra människor (Space Scape, sid.4).

Långsiktighet

Space syntax skapar en långsiktig analys av staden, då den tittar på stadens form i sig och bortser från attraktioner och magneter. Stadens form förändras väldigt långsamt, med tanke på att man i många stadskärnor än idag rör sig i stadsstrukturer som etablerades för flera hundra år sedan. (Space Scape, sid.9)

Sammanfattningsvis vill vi nämna de nyckelord och grunder i Space Syntax uppfattningar, och som kommer att användas i platsbeskrivningar av arbetets två studerade platser: Stadens form, funktion, relation. Nyckelord inom orienterbarhet: Sikt, läsbarhet. Nyckelord inom rörelse: Anslutningar

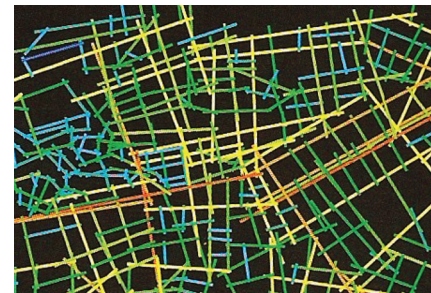

Fig.13 Analys över rörelsen i Malmö innerstad

Jämförande reflektioner kring teorierna

Nedan följer vår sammanfattning av termer som vi bedömer återfinns hos flera av teorierna. Samtliga uppfattningar återfinns refererade i respektive teorisammanfattning i kapitlet Litteraturstudie. Att jämföra liknande termer ifrån de olika teorierna kan vara problematiskt då de kan ha olika innebörd, vilket beror på att teorierna skiljer sig åt i ämnesinriktning och verkar på olika skalor i staden. Vi är medvetna om deras skillnader men tycker att en jämförande reflektion kan ge oss en fingervisning om vilka termer som återkommer inom stadsplanering och gestaltning.

Samla människor i de offentliga miljöerna

Flera av teorierna menar att det är viktigt att människor samlas, vilket de uttrycker på olika sätt. Gehl och Kärholm menar att det utgör grunden för att människor ska kunna se och träffa varandra, vilket enligt Gehl är ett psykologiskt mänskligt behov och enligt Kärholm en möjlighet för samhällets olika grupper att mötas och se varandra. Jacobs och Space Syntax menar att det är viktigt då det bidrar till en känsla av trygghet i staden. Sitte menar att det offentliga rummet förlorat en del av sin betydelse då det inte existerar samma behov längre.

Metoder för att samla människor i de offentliga miljöerna

Gehl menar att det handlar om att skapa offentliga miljöer som bjuder in, lockar ut, koncentrerar och uppehåller människor. Han menar att stor vikt bör läggas på att skapa fysiska förutsättningar för att enkelt kunna gå, sitta och stå vilket är grunden för vidare kontakt och aktivitet. Gehl och Jacobs menar samstämmigt att det är viktigt att synliggöra människor och aktiviteter, då det har en effekt av att locka till sig ännu fler människor. Lynch menar att genom tydlig fysisk gestaltning ökar chanserna till att människor samlas på en och samma plats. Tydliga gränser för en samlingsplats minskar risken för att människor sprids ut över ett större område.

Verksamheter

Jacobs understryker vikten av en tydlig gräns mellan det offentliga och privata för att skapa en förutsättning för folkliv på gatan. Hon menar att känslan av offentlig miljö är viktig för att få människor som inte bor i området att vistas på platsen. Gehl och Sitte menar samstämmigt att om verksamheter och aktiviteter flyttar från de offentliga miljöerna till inomhus innebär det ett hot mot livet och rörelsen på gatan. Kärholm varnar för att om handel får ta plats i det offentliga rummet minskar ytorna för samhällets olika grupper att vistas på, och kan få till följd att människor trängs undan från de offentliga platserna. Jacobs har en ståndpunkt som till viss del kan tala för verksamheter, då hon menar att de som bedriver verksamheterna hjälper att skapa trygghet och folkliv på platsen. Detta leder till en fundering kring om de båda kanske har en rätt i sina påståenden men att de i själva verket pratar om olikheter av funktioner på offentliga platser. Verksamheter verkar både kunna berika och ta en plats i anspråk. Sitte menar att vi inte använder offentliga rum på samma sätt som vi historiskt gjort. Dagens moderniteter innebär att mänskliga möten inte enbart sker i de offentliga miljöerna.

Staden är för alla

Alla teorier påpekar att staden används av människor som alla är olika och att detta bör tillägnas uppmärksamhet. Lynch menar att staden därför måste gestaltas med komplexitet och djup för att alla ska kunna skapa sin egen version av staden, dels för att ta staden till sig men även för att kunna lära sig att hitta i den. Jacobs och Gehl förespråkar att faciliteter och objekt ska ha flera användningsområden för att de ska kunna användas på olika sätt av olika människor. Jacobs menar att människors olika vanor och levnadsmönster kan användas för att skapa livfulla platser dygnet runt. Kärrholm anser att det är viktigt att stadens olika samhällsgrupper erbjuds fysiskt utrymme i de offentliga miljöerna.

Orienterbarhet och struktur

Lynch och Space Syntax menar att stadens struktur ska vara tydlig och visa på en rörelse framåt i staden, medan Gehl betonar hur viktigt det är att människor stannar upp i utomhusmiljön. Alla teorier, bortsett från Kärrholm, menar att staden och dess innehåll måste ha en struktur som hänger ihop och som är lätt att förstå för att det ska gå att hitta och orientera sig i staden. Orienteringen på en plats kan även underlättas om en plats har en stark identitet, menar Lynch och hävdar vidare att även synen av särskilda byggnader kan underlätta att hitta i staden. Jacobs menar att en stad med fyrkantig gatustruktur ger orienterbarhet. Space Syntax och Lynch menar att det är de långa raka gatorna som gör stadens struktur synlig. Sitte däremot förespråkar de organiska gatorna då de ger en behagligare sträcka att vistas utmed. Space Syntax däremot menar att det som bestämmer människans rörelse genom staden är hur stadens gatustruktur ser ut och hur det påverkar gatornas integration i området. Lynch och Sitte lyfter problematiken med att en tydlig stadsstruktur på papperet inte behöver betyda en tydlig struktur i verkligheten.

Trygghet

Lynch och Space Syntax menar att en grundförutsättning för att känna sig trygg i staden är att den är överblickbar och går att orientera sig i. Jacobs och Space Syntax definierar en trygg plats som en plats där det är mycket människor. Jacobs menar vakande ögon ifrån de boende i husen och även bilar körandes på gatan skapar känsla av trygghet. När vi sitter, går och står, väljer vi platser i rummet som känns trygga hävdar Gehl.

Identitet

Identitet är viktigt anser flera av författarna. Lynch och Sitte menar att platser behöver ha en identitet för att de ska vara lätta att komma ihåg och bidra till orienterbarhet. Lynch menar att det hjälper människan att mentalt dela in staden i olika områden och därmed strukturera den. Gehl menar att platsens identitet är viktigt då den kan attrahera människor.

Detaljer

Detaljer i utomhusmiljön är av stor vikt menar många författare. De menar att det är de som ger en plats sin karaktär och även avgör om en plats uppfattas som in-

bjudande. Lynch framhåller detaljernas potential att fysiskt guida människor på en plats, t.ex. genom att upprepas - vilket däremot Jane anser ger en plats utan riktning då det ger en känsla av inte röra sig framåt. Jacobs och Sitte förespråkar olika typer av detaljer för att skapa intressanta platser. Sitte menar att de försköner en plats. Alla författare återkommer till ordet "variation". Det används för att skapa intressanta, flexibla och inbjudande platser som är lätta att minnas.

Rumsligheter, mått och skala

Gehl och Sitte återkommer till styrkan av de små måtten för att skapa intimitet, kontakt och tilltalande platser. De hävdar också att det slösas med meter i stadsrummen, vilket får negativa konsekvenser för rumslighet i staden. Även symmetri används i för stor utsträckning utan känsla för proportioner menar Sitte. Det finns mått som bestämmer om människor kan interagera vilka gärna får ligga till grund vid planering av platser menar Gehl. Oregelbundna former uppskattas mer av människan än de perfekt regelbundna hävdar Sitte. Space Syntax och Lynch förespråkar gator med långa siktlinjer för överblick och orienterbarhet medan andra värderar dynamiska stadsstrukturer högre då de skulle ge en trevlig känsla att vistas i. Det finns dock trick för att få långa sträckor att upplevas kortare, t.ex. kan de delas upp i bitar menar Gehl. Han menar även att en böjd sträcka upplevs kortare än en rak eftersom man inte ser hela sträckan på en gång, detta motsätter sig dock Space Syntax och Lynch. Space Syntax menar att om vi inte ser målet på sträckan så tar gatan mer mental energi av oss än om vi hade gjort det. Lynch menar på att det är målet som ger oss förståelse för hur långt vi har gått och hur långt vi har kvar, annars finns risk att sträckan psykologiskt upplevs som längre än vad den är.

Platsbesök

Vid gestaltning av en plats betonar Sitte och Lynch vikten av platsbesök. Sitte menar att det är grundläggande för att kunna förstå hur platsen fungerar och Lynch menar att på pappret kan en plats se strukturerad ut men upplevas helt annorlunda i verkligheten. Space Syntax är en datorgenererad analysmetod som beräknar människors tänkbara rörelse genom staden och platser. Man kan ställa sig frågan om Space Syntax kan innebära en risk för att det ägnas mindre tid åt platsbesök och mer tid åt datorn. Det kan då tänkas finnas en risk för att tappa känslan för de små måtten och detaljerna, som Gehl och Sitte menar är så viktiga. Sitte menar att man inte kan förstå rumslighet genom att jobba i plan, det måste upplevas på plats. Man kan ställa sig frågan om städers så vanliga fyrkantiga gatustruktur endast existerar för att skapa orienterbarheten och att det är de som är enklast att konstruera på papper? Space Syntax menar att vi ändå rör oss flexibelt genom hela gatunätet.

Långsiktighet och hållbarhet

Både Kärrholm och Sitte har tankar om hur en plats kan planeras för ett långsiktigt perspektiv. Kärrholm menar att nyckeln är att platsen ska kunna variera sitt innehåll, medan Sitte menar att det är själva platsstudierna som skapar insikt för hur en plats ska gestaltas och fungera i längden. Space syntax grundar hela sin teori i ett långsiktigt perspektiv genom att påpeka att stadens form förändras mycket långsamt och

att det därför är den som ska analyseras och inte funktioner och målpunkter som kommer och går.

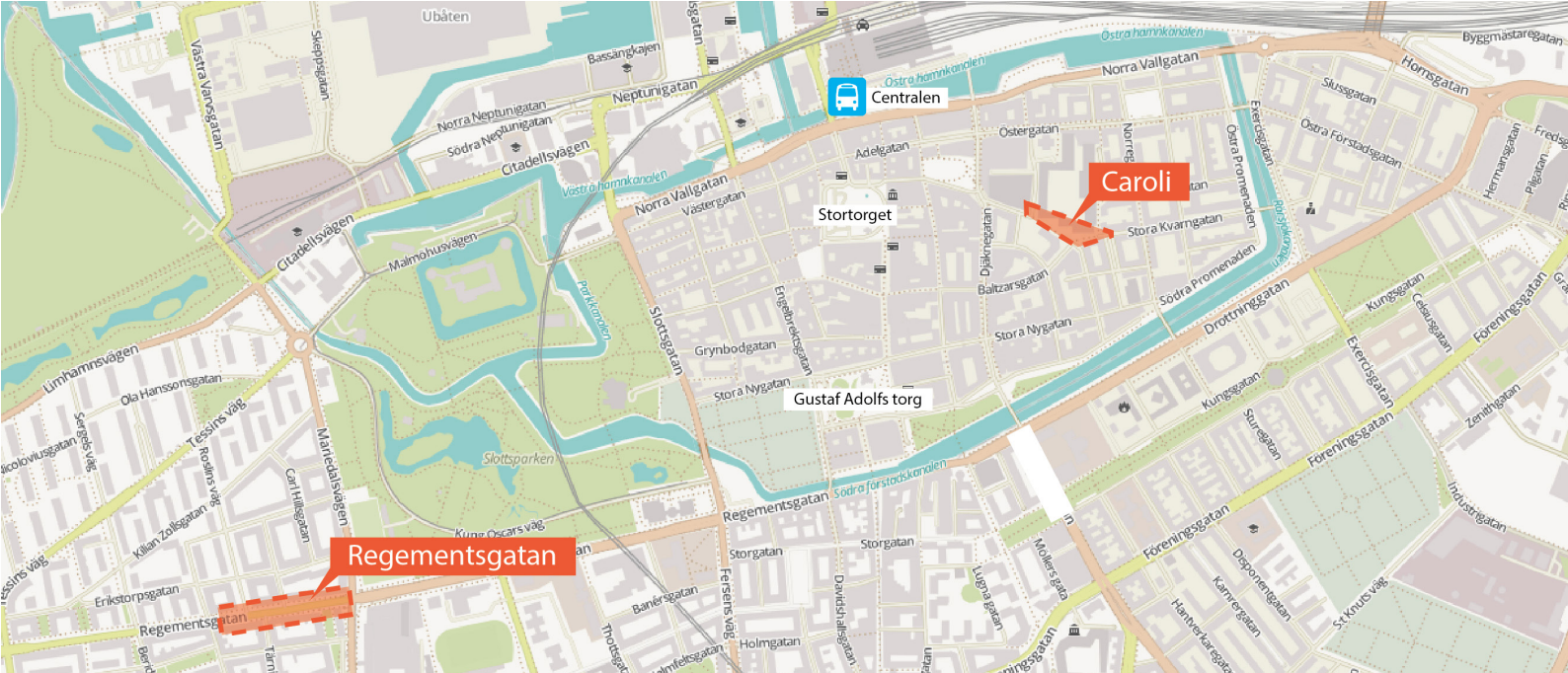

Fig.14 De utvalda platsernas placering i Malmö.

Platsstudier

Vi har utfört platsstudier på två stycken platser i centrala Malmö, vilka återfinns på kartan ovanför. De valda platserna är Rundelsgatan vid Caroli Köpcentra och västra Regementsgatan. Valet av platser gjordes med hänsyn till att de skulle ha en snarlik användning och innehåll men olika placering och karaktär, då det ger en intressant ingång till en vidare diskussion. Platsstudierna genomfördes under tre tillfällen under dagen (morgon, lunch, kväll) då vi registrerade hur platsen såg ut samt hur, när och av vilka människor de användes. På följande sidor följer presentationer av platserna tillsammans med resultat ifrån platsstudierna och därefter tillämpningar av de enskilda teorierna som sammanfattats i kapitlet Litteraturstudie.

Fig15 Rundelsgatan vid Caroli, torget vid köpcentrats entré.

Rundelsgatan vid Caroli köpcentra

Platsen vi valt att studera ligger i anslutning till Caroli Köpcentra i kvarteret kring Caroli kyrka, ca 700 meter öster om centralstationen. Platsen är nyrenoverad och bilfri samt omges av flervåningshus med bostäder, verksamheter och butiker.

Historik

Kvarteret var bebyggt redan på medeltiden men stora delar av området revs på 1970-talet (Andersson 2013) och det var i samma veva som köpcentra "Caroli City" byggdes (Caroli köpcentras hemsida). Rundelsgatan har genom åren behållit sin medeltida sträckning (Olsson) men har dock breddats (Ersgård). År 2007 påbörjades arbete med att fräscha upp Caroli Köpcentra och därmed även utomhusmiljön (Caroli köpcentras hemsida). Ambitionen var att ge tillbaka området sin småskaliga känsla ifrån medeltiden samtidigt som det skulle öppnas upp mot omgivningen (Nilsson 2013) med bland annat uteserveringar (Andersson 2013). Renoveringen är ett samarbete mellan Malmö stad, Profi Fastigheter och Stena Fastigheter och stod klart hösten 2013 (Malmö Stads hemsida a). Malmö stads intentioner med området är att det ska länka samman Östergatan med resten av innerstaden. Platsen ska vara ett lugnt och säkert gångfartsområde utan biltrafik. Torgytan utanför entrén till köpcentret ska erbjuda en livlig och attraktiv plats för människor att röra sig över och stanna till på. (Malmö Stads hemsida a)

Illustrationsplan

Platsens markbeläggning består av olika typer av sten i olika nyanser som leder utmed och in till köpcentret. På platsen finns blå atlasceder, smalbladig silverbuske, blodplommon och persikomandel planterade. Ljuskonstverket Genus Loci står centralt beläget på platsens torg. Platsens ungefärliga längd är 150m och bredd 17m.

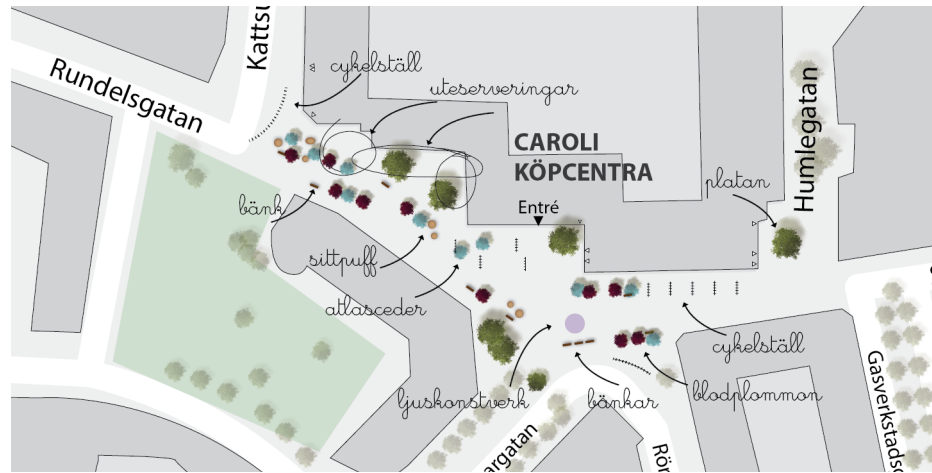

Fig.16 Illustrationsplan Caroli

Rörelseobservationer

Under tre tillfällen den 9/5 á 10 minuter (morgon 8.00-8.10, lunch 12.20-12.30, kväll 22.30-22.40) registrerade vi hur gångare och cyklister rörde sig på platsen. Vädret denna dag var soligt. Nedan följer ett resultat av hur människor använde platsen, ju tjockare linje i illustrationen desto fler personer i rörelse. Under dagen konstaterades ett jämnt flöde av människor medan köpcentret fortfarande var öppet, kvällstid var platsen relativt avfolkad. På morgonen går och cyklar människor från och till jobbet och skolan, pensionärer och föräldrar med barnvagnar strosar på gatan till och från köpcentret. Vid lunchtid rör sig mycket människor på platsen för att handla, äta, utföra ärenden eller sitta och sola på en bänk. På eftermiddagen och kvällstid rör sig människor mestadels till Carolis restauranger eller går på gatan till och från stan.

Morgon

Fig.17 Rörelse - cykel

Fig.18 Rörelse - gång

Lunch

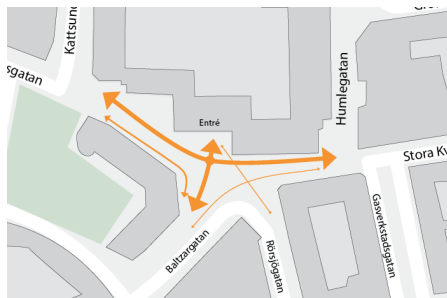

Fig.19 Rörelse - cykel

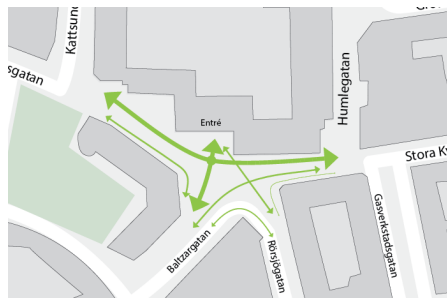

Fig.20 Rörelse - gång

Kväll

Fig.21 Rörelse - cykel

Fig.22 Rörelse - gång

Sittplatsanalys

Bänkarna och "sittpuffarna" på platsen var under platsstudierna väl använda, särskilt de vid köpcentrets entré. Cirklarna i analysen nedan markerar vilka sittplatser som använts och färgen indikerar graden av användning. Ju rödare cirkel på platsen, desto mer frekvent använd sittplats. Denna analys är en sammanfattning av morgon-, lunch- och kvällsstudier.

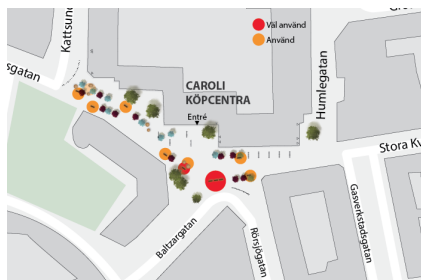

Fig.23 Användning av sittplatser

Verksamheter

Utmed gatan finns tre restauranger, en blomaffär och ett café. På motsatta sidan Caroli Köpcentra finns inga butiker i markplan, däremot verksamheter i huset.

Fig.24 Placering av verksamheter

Tillämpning av teorier

Nedan följer ett försök till tillämpningar av de sammanfattade teorierna, som återfinns i Litteraturstudien. Detta för att få möjlighet att använda och resonera kring våra tolkningar av de enskilda teorierna, vilket vi tror ger en fördjupad kunskap för dem.

Tillämpning av Jan Gehls teorier

Nyckelord: Samla, uppehålla, vardagsaktiviteter, erbjuda möjligheter, se, höra, samtala, sitta, mänsklig skala

Aktiviteter

På Caroliplatsen sker alla de tre olika typerna av sociala aktiviteter som Gehl menar finns: *de nödvändiga*, *de valfria* och *de sociala* (Gehl, 2006, sid.9). Enligt våra platsstudier visade det sig att på morgonen användes platsen i första hand som en transportsträcka för *nödvändiga aktiviteter*, som att ta sig till skola eller jobb. Även vid lunchtid förekom *de nödvändiga aktiviteterna*, genom att människor tog sig till och från Caroli köpcentra för att införskaffa lunch eller utföra ett ärende. *Valfria aktiviteter*, som att sitta ner på en bänk och sola (se fig.25), förekom frekvent under lunchtid visade våra platsstudier. Som ett resultat av att många människor befann sig på samma plats samtidigt uppstod *sociala aktiviteter* som att bekanta stannade till och pratade med varandra. Kvällstid var det *de frivilliga aktiviteterna*, som att slå sig ner på restaurangernas uteserveringar, som stod för den största aktiviteten. Gehl menar att genom att integrera olika funktioner kring en och samma offentliga plats (2006, sid.85), får man människor att samlas och dela på samma yta utomhus (2006, sid.101). Detta skulle kunna tala för att köpcentret Caroli har en positiv inverkan på utomhusmiljön då det lockar till sig människor med olika ärenden.

Fig.25 Soldyrkare på en bänk.

Möjligheter till att sitta

Då människor har observerats slå sig ner på sittplatser i den offentliga miljön, är det tydligt att platsen erbjuder mer än att bara vara en transportsträcka genom kvarteret, vilket Gehl menar är mycket viktigt för det sociala livet i städerna (2006, sid.129). På platsen finns både primära och sekundära sittplatser vilka båda används flitigt. De primära består av bekväma bänkar med rejäla arm- och ryggstöd och de sekundära består av runda "sittpuffar" i sten. Gehl menar att sittplatser ska inspirera till att sitta ner (2006, sid.159), och frågan är om inte "sittpuffarna" kan anses som inspirerande då de med sin mjuka former och sittvänliga höjd inbjuder till att slå sig ner. Alla sittplatser är placerade i soligt läge med vy över platsen, vilket är några av de faktorer som utmärker en god sittplats enligt Gehl (2006, sid.156). Dock är de flesta av bänkarna placerade på avstånd ifrån varandra, vilket försvårar kommunikationen mellan människor på de olika bänkarna (2006, sid.170). De står även placerade på rad, vilket även det försvårar kommunikation, mer än om de hade stått i vinkel mot varandra (2006, sid.170).

Fig.26 Inbjudande sittpuffar.

Att samla och bjuda in människor

Restaurangernas uteserveringar är placerade bredvid varandra i början av gatan mot city. Detta skulle kunna vara positivt för platsen, då Gehl menar att samlade aktiviteter kan på håll fungera som en inbjudan till platsen för andra människor (2006, sid.113). Vid besök på platsen tyckte vi se att restaurangernas kunder rörde sig obehindrat ut till uteserveringarna. Gehl poängterar just vikten av att det ska vara enkelt att flytta ut aktiviteter och människor för att berika livet utomhus (2006, sid.197). Alla verksamheter utmed fasaden har stora glaspartier mot gatan, vilket kan vara positivt då Gehl menar att genom att synliggöra funktioner i en byggnad skapas en kontakt mellan ute och inne som berikar utomhusmiljön (2006, sid.121). Blomaffären vid köpcentrets huvudentré får människor att stanna till lite extra utomhus innan de försvinner in i byggnaden. Att uppehålla människor så länge som möjligt i utomhusmiljöerna är viktigt för att få så många människor som möjligt att vistas i den offentliga miljön samtidigt (2006, sid.79) och därmed ökar chanserna för de sociala aktiviteterna (2006, sid.9). Köpcentret Caroli har inga "vanliga skyltfönster" där människor kan uppehålla sig och titta vilket skulle kunna tolkas som negativt för det sociala livet på platsen.

Mått i stråket/rummet

Bredden på gaturummet är i genomsnitt 17 meter, vilket är inom det mått vi kan känna igen människors ansikten på (2006, sid.163). Detta leder till att vid rörelse genom stråket är det möjligt att känna igen ett bekant ansikte på uteserveringarna, och därmed möjligheten till att hälsa och skapa kontakt. Avsaknaden av bilar på platsen förenklar möjligheten till att höra ljudet av människor och fotsteg, vilket bidrar till att skapa liv på platsen samtidigt som det förenklar för kommunikation, inte minst mellan barn och vuxna vilka annars kan ha svårt att höra varandra då de befinner sig på olika nivåer. (2006, sid.167)

Tillämpning av Jane Jacobs teorier

Nyckelord: Stadens ekosystem, mångfald, trygghet, intressanta gaturum, gaturum för barn

Stadens ekosystem

Jacobs menar att staden kan ses som ett kretslopp av olika processer (Jacobs, 1961, sid. 18). Eftersom Caroli renoverats nyligen tolkar vi detta som att platsen, innan renoveringen, var i behov av förnyelse. Detta ser vi som en del av platsens kretslopp, att gatan har gått från förfall till förnyelse som Jacobs beskriver i sin bok (1961, sid. 17).

Mångfald

Området förefaller till synes innehålla övervägande verksamheter, företag och mindre boende. Jacobs menar att för att en mångfald ska ske behöver dessa var jämnt fördelade (1961, sid. 109). På platsstudien uppfattas en mångfald av människor, både i ålder och bakgrund. Dock uppfattas inte större skillnader i klass, detta är endast en observation och en förmodan. Jacobs förespråkar korta kvarter för ett

Fig.27 Välanvänd uteservering.

ökat folkliv (1961, sid. 207) och Rundelsgatan har korta kvarter. Runt vår plats sammanstrålar flera gator vilket kan förklara varför så mycket folk rör sig här. Det kan antas att det är höga hyror på lägenheterna i området på grund av centrala läget. Det observeras en skillnad i skicket på husen, vilket kan ge olika hyror och därmed olika hyresgäster. Detta är en av faktorerna som genererar mångfald menar Jacobs (1961, sid. 215).

Trygghet

Trygghet skapas genom att det ständigt finns ögon på gatan (1961, sid. 57) och även bilar kan hjälpa att göra att en gata upplevs som tryggare (1961, sid. 56). På Rundelsgatan öppnar bageriet vid sex på morgonen och restaurangerna stänger vid ett på natten, så det finns ögon från verksamheterna, en större del av dygnet. På kvällen är det ganska få som rör sig på gatan vilket gör att det känns otryggare. Otryggheten kan också bero på att det inte kör några bilar här på kvällen. Jacobs menar att det kan vara otryggt när det kommer för många främlingar till en gata. Detta beror på att gatans naturliga ägare, det vill säga människor som bor och har verksamhet här, försvinner i mängden och de kan inte hålla ordning om någonting skulle hända (1961, sid. 275). Eftersom köpcentrat drar till sig mycket folk som inte bor i området kan det anses vara för mycket främlingar här, och det finns en risk att gatan blir opersonlig.

Gatans innehåll och struktur

Det är viktigt med intressanta (1961, sid. 153) och betydande olikheter i gaturummen (1961, sid. 252). På platsen anser vi att markbeläggningsen (se fig.28), "stenpuffarna" och valen av träd gör att gatan sticker ut från sin omgivning. Gatan är av äldre medeltida struktur (Olsson) vilket kan förklara dess böjda form. Detta tolkar vi kan innebära ett problem, eftersom Jacobs anser att gator som inte är raka kan vara svåra att orientera sig på (1961, sid. 410).

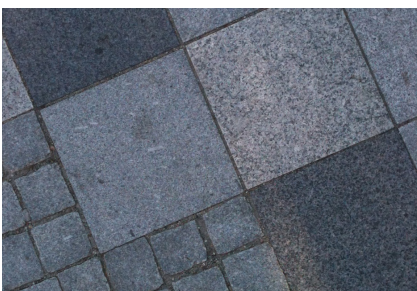

Fig.28 Markbeläggningsen

Gaturum för barn

På Rundelsgatan observerades barn som lekte, dock upplevde vi att vissa föräldrar inte ville att de skulle leka på gatan. Möjligtvis kan det vara på grund av alla cyklister eller att föräldrarna inte ansåg att de var acceptabelt att leka på "stenpuffarna". Vakande ögon på gatan är viktiga för att skapa en trygg lekmiljö (1961, sid. 103) och många av fönsterna ut mot gatan hade gardiner fördragna, vilket indikerar att de boende inte har ögon ut på gatan. Det vi observerade var att de som har tillsyn på gatorna är de som jobbar på restaurangerna och i butikerna i Caroli.

Tillämpning av Mattias Kärrholms teorier

Nyckelord: Offentliga rummet, konsumtion, privatisering, exkludering

Det offentliga rummet

Under platsstudierna noterades att det på platsen samlades människor av olika grupper och bakgrunder. Nästintill alla som inte använde gatan till genomfart var till synes där för att handla eller äta. Vi frågar oss om det kan vara så att det på

Rundelsgatan blivit en plats för köpstarka grupper samtidigt som andra grupper inte gör sin närvaro här. Kärrholm varnar för att det finns en risk för att människor exkluderas från det offentliga rummet (2010, sid.175). Det finns en annan problematik, bedömer Kärrholm, då offentlig yta tas i anspråk (Kärrholm, 2010, sid.176). Detta manifesteras i de uteserveringar som är uppsatta under sommarhalvåret tolkar vi. För att få lov att sitta här måste man inhandla mat och dryck. Detta anser vi vara ett praktiskt exempel på när Kärrholm menar att det offentliga rummet privatiseras (2010, sid.176).

Tillämpning av Kevin Lynchs teorier

Nyckelord: Struktur, identifikation, visuell läsbarhet, helhet, stråk, kanter, områden, noder, landmärken

Platsens funktion och koppling till staden

Rundelsgatan kan anses som ett *stråk* då Lynch kategoriserar dem som gator (Lynch, 1964, sid.47). Noder däremot beskrivs som en plats där det ofta händer någonting och som besökaren kan stiga in och ut ur, t.ex. en sammanstrålning av gator, ett gatuhörn eller ett omgärdat torg (1964, sid.47-48). Platsen utanför köpcentrats entré (se fig.29) skulle kunna tolkas som en *nod* då det är en sammanstrålning av fyra gator och kan upplevas som ett mindre torg, då stråket här är breddat. Rundelsgatan skulle därför kunna ses som två stråk som förbinds av en nod mittemellan. Mitt i noden finns ett ljuskonstverk placerat (se fig.30) synligt ifrån båda håll av Rundelsgatan. Detta skulle kunna ses som ett *landmärke* då Lynch beskriver dem som objekt som kan vara synligt på håll eller lokalt i ett kvarter och ofta är ett fysiskt föremål som till exempel en byggnad eller ett träd (1964, sid.48). Landmärket är placerat i noden, vilket är ett fenomen som Lynch menar stärker en nod (1964, sid.84). Stråket börjar och slutar med anslutande gator, vilket skapar *noder* som knyter samman det i en större stadsstruktur.

Struktur

Rundelsgatan är en svagt V-formad gata och har därmed bruten sikt genom stråket (se fig.32). Detta kan anses försvaga stråkets läsbarhet då Lynch menar att ett tydligt stråk har klara riktningar (1964, sid.96) och att en blockerad vy försämrar kontakten med omgivningen (1964, sid.172). Däremot finns St Pauli kyrktorn i stort sett alltid närvarande i riktning mot city (se fig.31). Lynch menar att landmärken kan hjälpa människor att orientera sig i staden (1964, sid.82). Noden mitt på stråket ansluts av böjda gator. Detta medför dålig sikt och riktning från noden vidare in i staden vilket kan vara negativt för platsen i ett större perspektiv, då Lynch menar att tydliga riktningar syr ihop ett stråk med staden i en större struktur (1964, sid.54). Stråkets röda markbeläggning (se fig.32) och bänkar bör däremot kunna anses positiva för stråket, då objekt placerade i rörelseriktningen bidrar till att skapa en riktning på en plats (1964, sid.97).

Identifiering & identitet

Närvaron av St Pauli kyrktorn skulle kunna anses positivt för Rundelgatans identitet,

Fig.29 Caroli entré

Fig.30 Ljuskonstverket "Genus Loci".

Fig.31 Kyrktorn i sikte

Fig.32 Riktning i stråket, med blockerad vy

Fig.33 Karaktärsfull Atlasceder.

då Lynch menar att landmärken utmed eller i horisonten av ett stråk förstärker dess identitet (1964, sid.98). För att en plats ska vara enkel att komma ihåg är det viktigt att den skapar en tydlig bild av sig själv genom sin identitet, vilken förstärks om platsens innehåll skiljer sig från sin omgivning (1964, sid.96). På platsen finns karaktärsfulla atlascedrar planterade på platsen, vilka är ovanliga i offentlig miljö i Malmö Stad, då det endast finns ca 13 st (Bellan 2014). Detta skulle kunna innebära att de bidrar till och stärker platsens identitet, då de inte finns på omgivande gator. Stråkets V-formade utformning och nodens anslutande gator i otydliga riktningar kan försvåra möjligheten till att minnas denna plats, då Lynch menar att enkla former bidrar till att en plats är enkelt att komma ihåg (1964, sid.108).

Tillämpning av Camillo Sittes teorier

Nyckelord; Rumsligheter, proportioner, rutnätsstaden, detaljer

Rumsligheter och proportioner

Sitte poängterar vikten av olika rumsligheter (Sitte, 1889, sid. 55) och proportioner i förhållande till de omgivande byggnaderna i staden (1889, sid. 44). På platsen, ansåg vi, att det fanns en varierande rumslighet beroende på var i rummet vi stod och från vilken vinkel vi tittade (se fig.16). Torget framför den stora ingången är nogt avvägt för att vara en öppen plats men så liten att det inte har oanvända ytor (se fig.29). Gaturummet är nogt avvägt i proportioner med djup och bredd anser vi (se fig.16). Stråket erbjuder både öppna och slutna rum (se fig.16).

Rutnätsstaden

Detta är inte ett exempel på rutnätstruktur som är ett rätvinkligt system, (1889, sid.80) då Rundelsgatan är en böjd gata med varierande rumsligheter (se fig.16).

Detaljer i det offentliga rummet

Sitte efterlyser detaljer i det offentliga rummet och anser att mycket prioriteras bort på grund av ekonomiska skäl (1889, sid.86). Eftersom gaturummets markbeläggning består av sten istället för betong samtidigt som de detaljrika brunnslock ger en exklusiv känsla anser vi att beställarna inte har prioriterat bort detaljerna för att göra det billigare. På platsen uppfattade vi många annorlunda detaljer som smyckar gaturummet och ger det ett unikt utseende, exempelvis är träden speciella i form, färg och struktur (se fig.33). Gaturummet är förskönat med detaljer så som "sittpuffarna" i sten som ger en annorlunda form och gestaltning till rumsligheten. Sitte tycker det är viktigt att minska avståndet mellan ute och inne (1889, sid.87). Då markbeläggning och mönsterläggningen är densamma i köpcentret och utomhusmiljön kan det anses skapa en enlighet mellan ute och inne.

Tillämpning av Space Syntax

Nyckelord: Stadens form, funktion, relation

Tillämpningen av Space Syntax fokuserar på analysmetoder för att undersöka orienterbarhet och rörelse i en stad. Stycket inleder med en upprepad introduktion till analyserna för att förenkla möjligheten till att förstå analysresultatet av Rundelsgatan vid Caroli.

Orienterbarhet i staden

Människans möjlighet till att orientera sig i och hitta i en stad beror på om stadsstrukturen är överblickbar. Genom att studera gatornas längd kan antagande göras om området är överblickbart eller inte. Områden med långa gator anses vara lättare att hitta i än områden med korta gator, då sikten i området är bättre. (Space Scape, sid.7) Vid vår jämförelse av en Space Syntax-analys över området kring Rundelsgatan med fig.11 och fig.12 kan gatan anses befinna sig i ett område som är relativt lätt att hitta i.

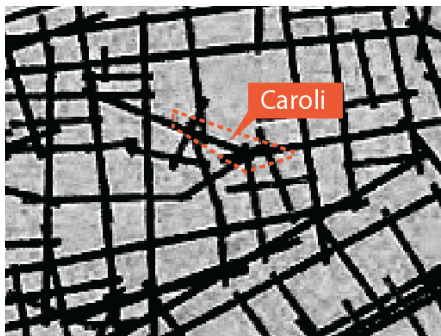

Fig.34 Space Syntax-analys över siktlinjer i området kring Caroli

Fig.35 Caroli

Fig.11 Exempel på tydlig struktur

Fig.12 Exempel på mindre tydlig struktur

Rörelse i staden

Människor rör sig mest på de gator som har flest anslutningar till andra gator. För att därmed kunna studera var i staden människor borde röra sig som mest analyseras en gatas anslutning till andra. En dator räknar ut hur många anslutningar en gata har och ger den en färg som motsvarar antalet. (Space Scape, sid.3) Analysens färgval är baserat på i vilket syfte den ska användas. I detta arbete har vi använt en analys, sk. "local integration", med färgval anpassade för att studera gator i en mindre del av ett område i staden. (Henrikson, 2010, sid.34)

Rundelsgatan består av en grön linje, vilket enligt Space Syntax betyder att den har låg integrering i området och borde vara en mindre använd gata och inte upplevas som särskilt trygg. Att notera är att Rundelsgatans V-form innebär att gatan får en bruten siktlinje, vilket i Space Syntax resulterar i att gatan delats upp i två siktlinjer och därmed lägre integrationen i området. Då rörelsen på platsen i verkligheten är starkt influerad av Caroli köpcentra som målpunkt, fungerar denna analys troligtvis bäst på platsen under de timmar på dygnet som köpcentret är stängt, då analysen inte tar hänsyn till målpunkters attraktionskraft. Våra platsstudier visar just att gatan är väldigt sparsamt använd kvällstid.

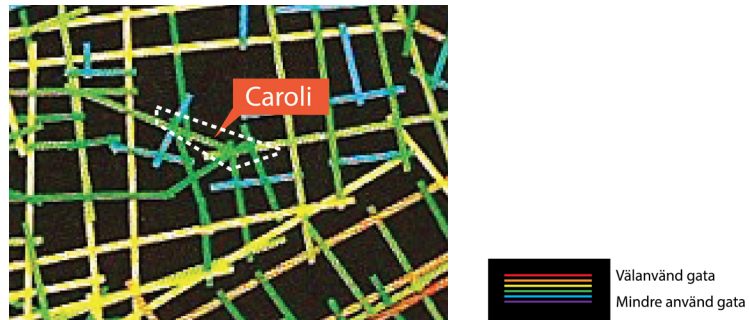

Fig.36 Space Syntax-analys över rörelse i området kring Caroli

Fig.37 Regementsgatan.

Västra Regementsgatan

Regementsgatan är en av Malmö's huvudgator och sträcker sig i sin helhet ifrån centrala innerstaden till västra innerstaden. Den del av sträckan som analyserats går genom stadsdelen Slottsstaden, och börjar i korsningen vid Mariedalsvägen (vid Kronprinsen) och sträcker sig två kvarter i västlig riktning. Den studerade sträckan omges av flervåningshus med bostäder, verksamheter, butiker och uteserveringar.

Historik

Regementsgatan är en av Malmö's äldre gator (Wikipedia a) och anlades i tre etapper från 1800-talets slut till 1900-talets början (Wikipedia b). Sträckan trafikerades i början på 1900-talet av spårvagnar (Andersson 2002). I hörnet vid Mariedalsvägen fanns tidigare ett regemente som revs i slutet på 1950-talet och ersattes av höghuset Kronprinsen (Malmö Stads hemsida b). Det studerade gaturummet har genom åren behållit sin bredd och sträckning, men genomgick 2000-2001 en renovering för att öka tryggheten för de oskyddade trafikanterna (Exempelbankens hemsida 2013) då antal körfält och vägbanans bredd minskades, hastigheterna sänktes (Johansson, Rosander 2008), gångbanorna breddades, ny cykelbana byggdes (Trivector 2001) samt plantering av nya lindar (Malmö Stads hemsida 2005). Området genomgår ett generationsskifte från en äldre till yngre befolkning vilket även influerat en förnyelse av verksamheter utmed gatan (Fagerström 2012).

Illustrationsplan

Denna del av Regementsgatan är ca 25m bred från hus till hus och består av ett körfält för bilar i vardera riktningen. På båda sidor finns separata gångbanor, samt en cykelväg på ena sidan. Gatan är på båda sidor kantad av en plantering med lindar, där även bänkar och cykelställ är placerade. Utmed sträckan finns 2 busshållplatser. Det finns parkeringsfickor för bilar längsmed vägen.

Fig.38 Illustrationsplan

Rörelseobservationer

Under tre tillfällen den 14/5 á 10 minuter (morgon 8.00-8.10, lunch 12.20-12.30, kväll 22.30-22.40) registrerade vi hur gångare och cyklister rörde sig på platsen. Vädret denna dag var soligt. Nedan följer ett resultat av hur människor använde platsen, ju tjockare linje i illustrationen desto fler personer i rörelse. På morgonen var det ett högt tempo på gatan med både bilar, cyklar och gående skolbarn tillsammans med föräldrar. Under lunchtid användes gatan mest av föräldrar med barnvagnar, pensionärer, cyklande ungdomar och andra som hade ärende i området. Under kvällen var de flesta av fotgängarna ute och gick med hunden eller kom ut från restaurangerna medan cyklister mestadels kom farandes i riktning från city. Även kvällstid var det en jämn, dock mindre, ström av bilar på platsen. Uppfattningen från dagen var att många använder Regementsgatan som en transportsträcka från och till city för arbete, skola eller nöje. Tempot på gatan var som mest hektisk under morgonen och som långsammast under kvällen.

Morgon

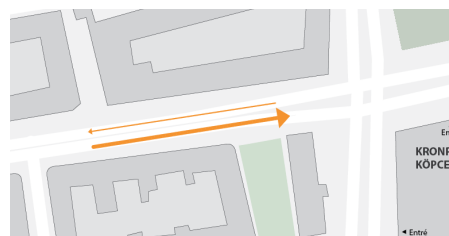

Fig.39 Rörelse - cykel

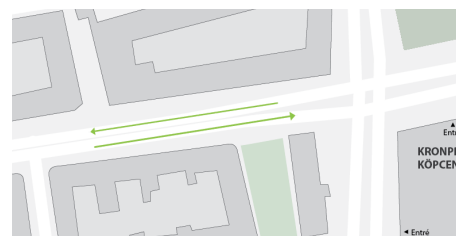

Fig.40 Rörelse - gång

Lunch

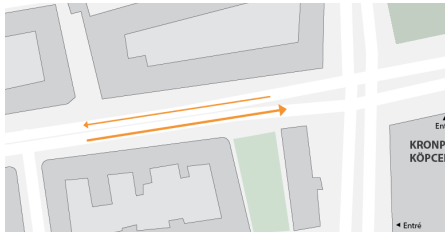

Fig.41 Rörelse - cykel

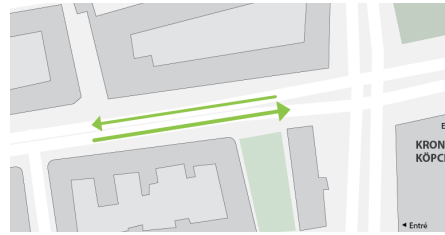

Fig.42 Rörelse - gång

Kväll

Fig.43 Rörelse - cykel

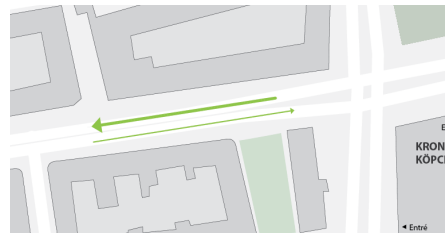

Fig.44 Rörelse - gång

Sittplatsanalys

Ingen använde någon av gatans bänkar under vår platsstudie.

Verksamheter

Utmed gatan finns restauranger, caféer och diverse småaffärer. I gatans östliga ände finns köpcentret Kronprinsen.

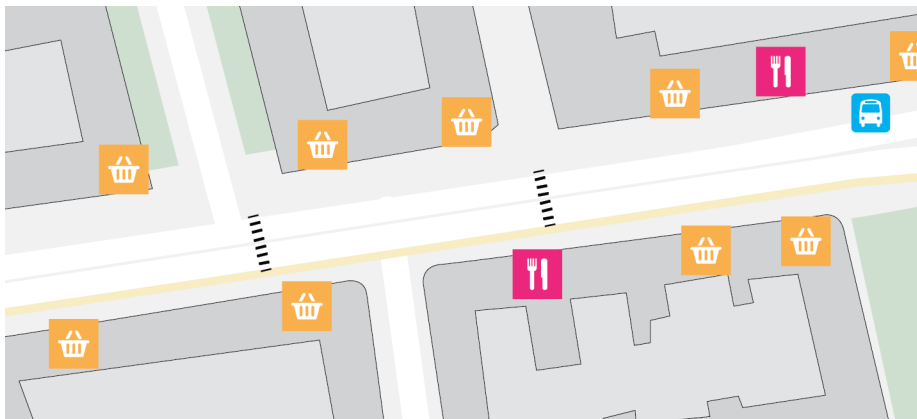

Fig.45 Placering av verksamheter

Tillämpning av teorier

Nedan följer ett försök till tillämpningar av de sammanfattade teorierna, som återfinns i Litteraturstudien. Detta för att få möjlighet att använda och resonera kring våra tolkningar av de enskilda teorierna, vilket vi tror ger en fördjupad kunskap för dem.

Tillämpning av Jan Gehls teorier

Nyckelord: Samla, uppehålla, vardagsaktiviteter, erbjuda möjligheter, se, höra, samtala, sitta, mänsklig skala

Fig.46 Cyklister på väg.

Efter genomförda platsstudier kan vi konstatera att gatan till största del används som transportsträcka till och från city för skola, jobb eller för att uträtta ett ärende (se fig.46). Dessa aktiviteter kan kategoriseras som *nödvändiga aktiviteter*, vilka Gehl menar är de aktiviteter vi måste utföra och som sker oberoende av väder, vind, och platsens kvalitet (Gehl, 2006, sid.9). Stundtals slår sig människor ner på de privata verksamheternas uteserveringar, vilket skulle kunna ses som en *frivillig aktivitet* vilka Gehl menar är de aktiviteter vi utför om vi känner för det (2006, sid.9). Gehl menar att det är viktigt att människor och verksamheters aktiviteter flyttar ut utomhus (2006, sid.197), då det får fler människor att vistas i utomhusmiljön. Därmed skulle gästerna på de privata uteserveringarna kunna tolkas ha ett socialt värde för de offentliga ytorna på gatan. Ljudet från trafik menar Gehl försämrar möjligheterna till konversation mellan människor (2006, sid.167) och detta kan tänkas vara aktuellt för Regemenstagatan där trafiken, enligt våra platsstudier, har ett jämnt flöde under dagen och är nära inpå gångbana och uteserveringar. Utmed Regementsgatan är verksamheter placerade i grupper om cirka tre verksamheter intill varandra, vilka i sig är relativt glest utspridda utmed hela gatan genom Slottstaden. Gehl menar att genom att samla aktiviteter och människor på ett och samma ställe finns möjligheter för sociala aktiviteter att uppstå (2006, sid.83). Tätt placerade butiker med korta fasader bidrar till att både skapa upplevelser och rytm utmed en gata (2006, sid.93). Grupperna av butiker med korta skyltfönster utmed Regementsgatan skulle därför kunna tolkas som positiva för gatan. Mellanrummet mellan grupper av verksamheter kan däremot tolkas som negativt för gatans möjligheter till socialt liv.

Fig.47 Trappa till butiker

De flesta av gatans butiker, restauranger och caféer är belägna tre trappsteg upp ifrån gatan (se fig.47), vilket försvårar tillgängligheten för rullstolsburna, äldre och barnvagnar. Detta skulle kunna få till följd att vissa människor inte har möjlighet att ta del av gatans utbud och därmed avfärdar gatan eller inte stannar till och besöker butikerna, vilket vore beklagligt då gatan i övrigt är tillgänglig med platt markbeläggning och nedsänkta trottoarer vid övergångsställen. Gehl menar att det är viktigt att få människor att stanna till och fördröja sig i de offentliga miljöerna (2006, sid.184). Trappstegen skulle kunna tolkas vara ett hinder för att en del människor inte kan ta sig in och ut genom butikerna. Gatans uteserveringar befinner sig dock på gatans nivå och är tillgängliga då vädret tillåter. Gehl menar även att det är viktigt att synliggöra funktioner i en byggnad då det bidrar till att skapa en kontakt mellan ute och inne som berikar utomhusmiljön (2006, sid.121), även detta skulle

kunna anses försvåras av trappstegen då livet i butikerna befinner sig på en annan nivå än den som gångtrafikanter på gatan befinner sig på.

Enligt våra platsstudier var det ingen som stannade till och slog sig ner på de bänkar som fanns utmed gatan, vilket skulle kunna bero på den fysiska utformningen av miljön och bänken i sig. Gehl menar att frivilliga aktiviteter som att stanna till och slå sig ner på en bänk är beroende av platsens fysiska kvalitet (2006, sid.9). Sittplatser är mycket viktiga då de är en av grundförutsättningarna för att människor ska kunna uppehålla sig utomhus och starta olika former av kontakt (2006, sid.13) och aktiviteter (2006, sid.155). Sittplatser bör därför inspirera till att slå sig ner (2006, sid.155). Bänkarna utmed Regementsgatan är få och anses, av oss, inte erbjuda varken komfort eller inspiration (se fig.48).

Fig.48 Oinbjudande bänk

Gehl menar att människor tycker om att röra sig på intima, tydligt definierade platser (2006, sid.137). Detta skulle kunna tolkas som en fördel för Regementsgatan som tack vare sin lindallé delar upp gaturummet och skapar en intim plats med vägg och tak för gångtrafikanter att röra sig på.

Tillämpning av Jane Jacobs teorier

Nyckelord: Stadens ekosystem, mångfald, trygghet, intressanta gaturum, gaturum för barn

Stadens ekosystem

Slottstaden, det område där Regementsgatan ligger, var tidigare kallad "käppstaden" då det ansågs bo en äldre befolkning här. Detta har nu ändrats och området anses som trendigare och en yngre befolkning bosätter sig här (Fagerström 2012). Detta anser vi vara en av de små kretslopp av olika processer som Jacobs menar sker i staden (Jacobs, 1961, sid. 18).

Mångfald

Platsstudierna visade en mångfald i ålder men inte i bakgrund eller grupp. Området är till största del ett bostadsområde, det förekommer lite handel och det finns en liten del företag i området. Helst ska dessa vara så jämnt fördelade som möjligt för att generera mångfald (1961, sid. 109) vidhåller Jacobs. På gatan rör sig människor hela dagen, vilket skapar en trygg miljö (1961, sid. 179). Regementsgatan har korta kvarter och många övergångsställen vilket gör att människor lätt kan ta sig över samt in och ut från gatan. Att människor träffas på gatan eller är på väg åt olika håll ger en dynamik i staden (1961, sid. 207). Jacobs anser att det ska vara en stor variation i boende och hyror för att alstra mångfald (1961, sid. 215). Det är svårt att avgöra boendeformen i Slottstaden, vi förmodar att det är övervägande bostadsrätter. Husen ser alla välmående ut och har troligtvis likartade hyror.

Trygghet

Vi uppfattade att det var en stark skiljelinje mellan offentligt och privat på Regementsgatan. Gatan drar rimligtvis till sig främlingar men de som övervägande rör sig här

är sannolikt de som bor i stadsdelen. Dessa faktorer, det vill säga att det finns både främlingar och boende, bidrar till att skapa ett jämnt flöde av människor vilket ger trygghet (1961, sid. 57). Det finns verksamheter som har öppet från tidig morgon till sen kväll samt att boende har fönstren ut mot gatan, vilket innebär att det ständigt finns vakande ögon på gatan (1961, sid. 57). Under observationerna upplevdes gatan som trygg, även när det blev mörkt. Detta kan dels bero på att det ständigt var ett flöde av människor och dels på att gatan var trafikerad (1961, sid. 56).

Gatans innehåll och struktur

Enligt platsstudien innehar gatan inga betydande olikheter, då den är enhetligt med en lindallé och markbeläggning. Husen är alla mellan fem till sex våningar höga, dock skiljer sig tidsålder och utseende. Det finns inga väsentliga skillnader på gatan, vilket kan försvåra orienteringen hävdar Jacobs (1961, sid. 252). Då gatorna är formade i ett fyrkantigt nät är de därmed, enligt Jacobs, lättorienterade (1961, sid. 411).

Gaturum för barn

Regementsgatan är en välanvänd gata i ett bostadsområde enligt platsstudien. Vilket skulle motivera att barn leker här, eftersom det är nära hemmet (1961, sid. 105). I platsstudierna uppfattas dock ingen lek. Det kan tänkas att barn inte leker här på grund av att de har innegårdarna eller hellre vistas på annan plats. Eftersom det inte observerades att vuxna satt på bänkarna kan detta indikera att det inte finns vuxna ögon som aktivt vakar över barnen, vilket hade gett en större känsla av trygghet (1961, sid. 103).

Tillämpning av Mattias Kärrholms teorier

Nyckelord; offentliga rummet, konsumtion, privatisering, exkludering

Det offentliga rummet

Gaturummet är offentligt och används flitigt. Platsstudien antydde att användarna av gatan kom från liknande sociala grupper, fast i olika åldrar, med liten variation i bakgrund. Kärrholm menar att det är viktigt att se grupper man inte tillhör (Kärrholm, 2010, sid. 177). Vidare observerades att de flesta verksamheter, med ett fåtal undantag, hade en hög stentrappa upp till ingången. Inga ramper syntes till vilket leder till att det blir omöjligt för en ensam person, i till exempel en rullstol att ta sig in och ut från verksamheterna. Restaurangerna och caféerna har under sommarhalvåret uteserveringar på gatan, då detta innebär att gaturum tas i anspråk anser vi att de privatiserar delar av gatan. Har man inte tillräckligt god ekonomi kan man inte sitta på uteserveringarna och umgås med andra och vi antar att otillgängligheten riskerar att få människor att välja bort att vistas på gatan. Kärrholm skriver att det finns en risk för att människor exkluderas (2010, sid.175) från det offentliga rummet när platser homogeniseras (2010, sid.178), vi tolkar detta som ett sådant exempel.

Tillämpning av Kevin Lynchs teorier

Nyckelord: Struktur, identifikation, visuell läsbarhet, helhet, stråk, kanter, områden, noder, landmärken

Platsens funktion och koppling till staden

Lynch delar in staden i fem element, vilka är: *stråk, kanter, områden, noder och landmärken*. Det är viktigt att platsen förmedlar vilket element det är för att underlätta för människan att skapa en tydlig bild över stadens struktur (Lynch, 1964, sid.3). Regementsgatan borde kunna anses som ett *stråk*, då Lynch kategoriserar dem som gator (Lynch, 1964, sid.47). Det studerade stråket börjar och slutar med korsningar som både borde kunna kategoriseras som *noder*, vilka enligt Lynch kan vara vägkorsningar (1964, sid.47). Vid korsningen Mariedahlsvägen/Regementsgatan finns Kronprinsen köpcentra, som sticker upp i staden och kan ses på långt håll (se fig.49). Detta kan antas vara ett *landmärke*, då Lynch kategoriserar dem som till exempel en byggnad som syns över andra objekt i staden från alla håll. I samma korsning strålar Mariedahlsvägen och Regementsgatan ut från korsningen med sina raka långa gator, vilket identifierar dem som *stråk*. I korsningen Erikslustvägen/Ribbersborgsvägen är varken noden eller gatorna lika tydliga. Den studerade delen av Regementsgatan kan antas ha en tydlig funktion, avgränsning och dess koppling till stadens övriga struktur skulle kunna tolkas som tydlig i riktning mot city och svagare i riktning mot området Fridhem.

Struktur

Ett tydligt stråk har en klar riktning (1964, sid.96), vilket hjälper till att sy ihop platsen med staden i en större struktur menar Lynch (1964, sid.54). Regementsgatan borde kunna anses ha en tydlig riktning mot city då den är rak utan hinder för sikten. Riktningen åt motsatt håll är tydlig fram tills korsningen Erikslustvägen/Ribbersborgsvägen där vägen tar en sväng med avbruten sikt som följd. Köpcentret Kronprinsen finns i stort sett alltid närvarande i riktning mot city (se fig.49), vilket skulle kunna bidra till en känsla för sin egen och gatans position i förhållande till staden, då Lynch menar att landmärken kan hjälpa människor att orientera sig i staden (1964, sid.82). Lynch menar att karaktärslag som återkommer konsekvent utmed ett stråk kan bidra till att skapa en bild av att stråket är en enhet (1964, sid.96). Lindallén utmed gatan kan tänkas bidra till att Regementsgatans olika delar knyts ihop till en enhet.

Identifiering & Identitet

För att en plats ska kunna kännas igen och vara enkel att komma ihåg är det viktigt att den skapar en stark bild av sig själv genom sin identitet (1964, sid.96). Enkla former bidrar till att en plats är enkelt att minnas (1964, sid.108), vilket kan tolkas vara till fördel för Regementsgatan då den är rak till formen. Kronprinsens närvaro i riktning mot city (se fig.49) skulle kunna anses positivt för gatan, då Lynch menar att landmärken utmed eller i horisonten av ett stråk förstärker dess identitet (1964, sid.98). Den studerade delen av gatan kantas av hus med särskilt detaljrika fasader (se fig.50) som skiljer dem från övriga i området, vilket skulle kunna leda till en

Fig.49 Kronprinsen i sikte

Fig.50 Fasader utmed gatan.

positiv inverkan på gatans identitet då Lynch menar att stråk får identitet av unika fasader (Lynch, 1964, sid.51). Även lindallén kan bidra till dess identitet, då Lynch menar att en gata kan skiljas ut från sin omgivning om den har en kvalitet som inte återkommer på andra gator i området (1964, sid.96).

Tillämpning av Camillo Sittes teorier

Nyckelord; Rumsligheter, proportioner, rutnätsstaden, detaljer

Rumsligheter och proportioner

Eftersom gatan är rakt utformad (se fig.38) saknar gaturummet den variation av öppna och slutna rum som Sitte efterlyser (Sitte, 1889, sid.72). Han menar även att hur effekten av husen upplevs kan bestämmas med hjälp av gatans proportioner i bredd och djup (1889, sid. 44). På platsen uppmärksammades att lindalléns träd-kronor sänker takhöjden i gaturummet vilket ger en mer småskalig rumslighet än om gatan inte hade haft allén. På så sätt, anser vi, att träden hjälper till att forma en mer sluten rumslighet utmed gatan. På ena sidan gatan är allén yngre och bidrar inte med samma känsla av tak som den äldre allén. Eftersom gatan är rak ger detta ett enformigt djup vilket gör att man uppfattar exakt hur rak gatan är, detta kan ogillas menar Sitte (1889, sid. 49).

Rutnätsstaden

Gatan är rätvinklig och innehåller inga variationer i rumsligheten (se fig.38), vilket indikerar att detta är den rutnätsstruktur som Sitte så starkt kritiserar (1889, sid.109). Han menar vidare att gator av detta slag saknar konstnärlighet (1889, sid.12) och att de är svåra att orientera sig i på grund av att det är svårt att känna en riktning (1889, sid.80) i rumsligheten.

Detaljer i det offentliga rummet

Sitte menar att det är viktigt med detaljer för att försköna platser (1889, sid.86). När vi utförde platsstudierna såg vi en tydlig avsaknad av detaljer och mångsidighet på Regementsgatan. Det är samma markbeläggning längst med hela gatan och betongplattan som använts återfinns på många gator i Malmö (se fig.51) .

Fig.51 Gatans markbeläggning

Tillämpning av Space Syntax

Nyckelord: Stadens form, funktion, relation

Tillämpningen av Space Syntax fokuserar på analysmetoder för att undersöka orienterbarhet och rörelse i en stad. Stycket inleder med en upprepad introduktion till analyserna för att förenkla möjligheten till att förstå analysresultatet av Regementsgatan.

Orienterbarhet i staden

Människans möjlighet till att orientera sig och hitta i en stad beror på om stadsstrukturen är överblickbar. Genom att studera gatornas längd kan antagande göras om området är överblickbart eller inte. Områden med långa gator anses vara lättare att hitta i än områden med korta gator, då sikten i området är bättre. (Space Scape, sid.7) Vid vår jämförelse av en analys över området kring Regementsgatan med fig.11 och fig.12 kan gatan anses befinna sig i ett område som är lätt att hitta i.

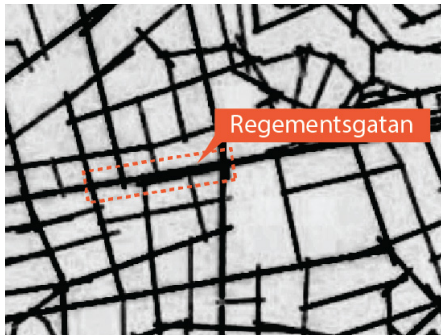

Fig.52 Space Syntax-analys över siktlinjer i området kring Regementsgatan

Fig.53 Regementsgatan

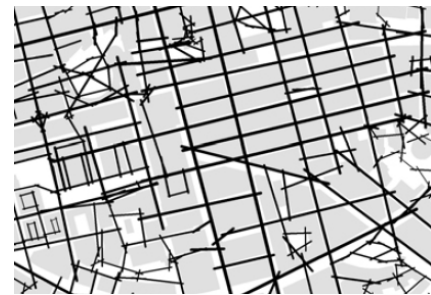

Fig.11 Exempel på tydlig struktur

Fig.12 Exempel på mindre tydlig struktur

Rörelse i staden

Människor rör sig mest på de gator som har flest anslutningar till andra gator. För att därmed kunna studera var i staden människor kan tänkas röra sig som mest analyseras en gatas anslutning till andra. En dator räknar ut hur många anslutningar en gata har och ger den en färg som motsvarar antalet. (Space Scape, sid.3) Analysens färgval är baserat på i vilket syfte den ska användas. I detta arbete har vi använt en analys, sk. "local integration", med färgval anpassade för att studera gator i en mindre del av ett område i staden (Henrikson, 2010, sid.34).

Fig.54 Space Syntax-analys över rörelse i området kring Regementsgatan

I analysen av Regementsgatan visar sig gatan bestå av orangea och röda linjer (se fig.54), vilket betyder att den har hög integrering i området och därmed borde vara en välänvänd gata. Vid alla våra besök på platsen var gatan välänvänd, vilket stämmer överens med analysresultatet. En välbesökt gata anses som en trygg plats, då trygghet är en känsla som kommer genom närvaro av andra människor. (Space Scape, sid.4) Regementsgatan skulle därför kunna anses som en trygg plats. Under platsstudierna noterade vi att gatan hade en jämn användning under kvällstid vilket skulle kunna tala för att platsen upplevs som trygg att vistas på.

Avslutning

Slutdiskussion

Nedan följer egna slutsatser och funderingar som vi kommit fram till då vi tillämpat teorierna på Regementsgatan och Rundelsgatan.

Tillämpning av teorierna på platserna

Gehls teorier var de som vi upplevde var enklast att tillämpa då de är relativt precisa i sin beskrivning och kom att innebära att vi studerade platsernas innehåll till största del. Lynchs teorier upplevde vi befann sig på en mer övergripande skala vilket ledde till att vi studerade platserna i ett större perspektiv snarare än att titta på deras innehåll, som i fallet med Gehl. Tillämpningen av Space Syntax har varit spännande och intressant då vi faktiskt kunde jämföra analyser över platserna med resultat från våra egna platsstudier. Kärrholms artikel var snävare än vår andra litteratur, då det handlade om konsumtion och inriktade sig mestadels på köpcentrum. Vi ansåg att den gav en intressant synvinkel på om handeln privatiserar ytor. Vi tycker att det har varit intressant att tillämpa Kärrholms tankar om privata verksamheter på de båda två platsernas uteserveringar. Litteraturen av Camillo Sitte är skriven på 1800-talet men ändå varit möjlig att tillämpa på en plats 100 år senare tycker vi. Litteraturens innehåll tycker vi är relevant än idag, droskor har dock bytts ut mot bilar. Jane beskriver de många komplexa faktorer som skapar välfungerande gaturum, och det fanns en svårighet i att korta ner en 400sidig bok till två sidor. Boken gav oss en förståelse, speciellt för de sociala faktorerna, som samspelar i gaturummet.

Efter avslutat arbete har vi märkt att vi nu läser vår litteratur i arbetet på ett annat sätt än i början. Nu är vi mer mottagliga och intresserade av detaljer, nyanser och mer specifika uttalanden i litteraturen än vid första kontakt med böckerna, då vi var ute efter grunder och tydliga uttalanden. Hade vi haft tid att läsa om böckerna tror vi innehållet i arbetet hade kunnat se annorlunda ut.

Likheter & olikheter

Användning av staden

Flera av de studerade teorierna återkommer till att planera och gestalta staden för att människan ska känna sig trygg. Vid våra platsstudier märkte vi att fler människor rörde sig utmed Regementsgatan än Caroli på kvällen, trots att båda platserna var väl upplysta. Genom våra litteraturstudier har vi vidare kunnat analysera och diskutera fram anledningar till platsernas olika användning. Med hjälp av Space Syntax har vi kunnat anta att Regementsgatan borde vara mer välbesökt och upplevas som tryggare än Rundelsgatan. Detta stämmer även överrens med Jacobs tankar om att närvaron av andra människor känns tryggt och att biltrafiken på Regementsgatan kvällstid därför skulle kunna bidra med en känsla av närvaro som inte finns på Caroli då de här är förbjudna. Även de upplysta fönstrena i husen utmed Regementsgatan bidrar med en närvaro på ett sätt som inte de fördragan gardinerna, i de

flesta av fönstrena, på Rundelsgatan gör. Arbetet har tidigare konstaterat att orienterbarheten på Regementsgatan kan anses som tydlig och mindre tydlig vid Caroli. Orienterbarhet menar både Lynch och Space Syntax ger en känsla av trygghet och kan vara faktorer som lockar människor till Regementsgatan. Sammanfattningsvis så tolkar vi att det finns en rad faktorer som talar för att Regementsgatan borde vara mer använd än Rundelsgatan.

Orienterbarhet & rumslighet

Lynch, Jacobs och Space syntax menar att raka gator är de mest orienterbara. Detta syns tydligt i de siktlinjer som finns på Regementsgatan, vilka gör gatorna överblickbara. Sitte däremot anser tvärtom att det är svårt att orientera sig på grund av att man inte känner en riktning när rumsligheten inte förändras. Detta kan vara en anledning till varför Lynch förklarar vikten av landmärken, som ett sätt att orientera sig. De två landmärkena, det vill säga Kronprinsen på Regementsgatan och S:t Petrikyrkan på Rundelsgatan, indikerar i vilken riktning city finns. Skulle inte höghuset och kyrkan finnas i gatornas synfält tror vi upplevelsen av de båda gatorna hade varit annorlunda än vad den är idag.

En fara med långa, raka gator är att de kan upplevas som väldigt långa, vilket vi anser är fallet med Regementsgatan. Det finns en risk för upprepning som kan verka oinspirerande för den gående i och med att man går och går men kommer ingen vart menar Jacobs. Lynch tycker att det är lättare att förstå avstånd och hur långt man har rört sig utmed en gata när den är rak till formen. Vi anser att det även finns en skillnad i hur en gata också upplevs beroende på i vilken hastighet man färdas utmed den, till fots, i bil eller på cykel. Böjda gator förespråkas av Sitte och Gehl då det ger ett dynamiskt och spännande gaturum vilket vi tycker stämmer överens med Rundelsgatan. Dessa olika synsätt pekar på hur viktigt det är att orientera sig i staden. Trots att det finns motsättningar i hur vi bäst indikerar riktning och hur vi upplever gaturummen, tror vi att alla teorier vill främja intressanta gaturum. Dessa lärdomar är viktiga att ha i åtanke när nya gator planeras men även när gamla gaturum renoveras.

Identitet och detaljer

Identitet och detaljer, skildrar flera författare i sina verk. Vi tror att platsers detaljer, många gånger kan hjälpa till att ge platser en identitet. Jacobs menar att platser behöver en identitet för man ska kunna orientera sig var man är. Landmärke kan även ge en identitet menar Lynch. Skulle någon av de landmärken på Rundelsgatan och Regementsgatan inte funnits hade gatorna upplevts på annat sätt anser vi. Detaljer gör gaturummen intressanta, inbjudande och lätta att komma ihåg, anser Sitte. Det finns en skillnad i val av detaljer på Regementsgatan och Rundelsgatan. Träden, sittplatserna, rumsligheten och markmaterialen är de element som skapar de största skillnaderna platserna mellan. Vi ansåg Rundelsgatan som en uppfriskande plats med spännande och identitetstarka gaturum. Pengar styr mycket av de val som görs i utemiljöer. Vi anser att många av platsers värde kan gå förlorade när gestaltning och detaljer prioriteras bort på bekostnad av platsers identitet och får till följs att

många gaturum får ett likartat utseende.

Insikt

Vi inser att verkligheten sällan stämmer överens med exempel i böcker. Det finns en svårighet att tillämpa och tolka litteraturen på platser och förstå dess egentliga innebörd. Efter att ha utfört detta arbete känner vi oss visare men har samtidigt även samlat på oss nya frågetecken.

Motsättningar

Vi upplever att det finns en motsättning mellan gatuliv och privata verksamheter på de offentliga platserna. De flesta av teorierna menar att det är viktigt att människor träffas och ser varandra i de offentliga miljöerna. Gehl och Jacobs menar att genom att se andra människor på en plats kan det fungera som en inbjudan som lockar till sig ännu fler personer till platsen. Detta tycker vi kan tala för restauranger och caféers uteserveringar i de offentliga rummen, om det är så att de inspirerar andra människor att ta sig till själva platsen. Men Kärrholm pekar på att privata verksamheter i den offentliga miljön stjälar plats ifrån samhället att vistas på och kan få till följd att vissa människor faktiskt trängs undan från de offentliga platserna. Vi anser att effekten av handel på en offentlig plats till stor del avgörs av den offentliga miljöns kvalitet i övrigt. Gehl menar att vi människor är kräsna när det kommer till den fysiska miljön och om vi väljer att stanna till på en plats eller inte, t.ex. så måste bänkarna kännas inbjudande att slå sig ner på. Om den offentliga platsen ska kunna ta hand om de människor som eventuellt har inspirerats till platsen, tack vare de privata verksamheterna, måste den erbjuda en hög kvalitet som får människor att stanna i den offentliga miljön. Är den offentliga miljön bristfällig så anser vi att det är de privata verksamheterna som blir de stora vinnarna, då de lätt kan locka till sig människor som faktiskt vill slå sig ner på platsen, vilket får till följd att den offentliga miljön töms på människor.

Metodkritik

Några av våra förhoppningar med grupparbetet var att det skulle generera intressanta och givande diskussioner och synsätt. Detta har verkligen införlivats och vi känner att arbetsformen gett oss djupare kunskap än om vi hade utfört arbetet enskilt, och därmed inte haft någon att ständigt föra diskussioner med. Vi har även kunnat stötta varandra och bringa klarhet hos den andra när förvirring uppstått. Den kanske största och mest tidskonsumerande svårigheten med grupparbetet har varit vårt val av arbetssätt som innebar att vi båda skulle stå bakom och känna oss bekväma med alla texter i arbetet. Det innebar att varje text fick granskas och skrivas om flertalet gånger innan den kunde anses som "färdig". Omarbetningar av text görs självklart i enskilda arbeten också, men antagligen inte i samma utsträckning som vårt arbetssätt innebar. Den stora fördelen med samma process har varit den andra personens granskande och ifrågasättande öga.

Vårt val av litteratur till detta arbete har påverkat resultatet. Genom att söka och välja teorier som hade mer motsägande åsikter, än vad den valda litteraturen visade sig

ha, hade en mer nyanserad och fördjupad förståelse för deras enskilda uppfattningar kunnat uppnås. Å andra sidan har arbetet strävat efter ett brett synsätt, snarare än ett djupt. Ibland har litteraturen visat sig referera till varandra vilket har påverkat arbetets möjligheter till att föra kritiska diskussioner teorier emellan. En fråga som vi i början av arbetet ställde oss var hur relevant det var att studera litteratur från 1800-talet? Camillo Sitte visade sig mycket intressant då vi insåg att äldre litteratur kunde vara befriande att studera då innehållet fick översättas till modern tid och därmed innebar ett mer aktivt och reflekterande läsande.

Avslutande reflektioner

Arbetet syftade till att ge oss kunskap om den litteratur som vi kommit i kontakt med under vår utbildning till landskapsarkitekter. Det syftade även till att tillgodose oss med ytterligare kunskap som kunde användas för att föra en bred diskussion litteraturen mellan. Platsstudier gjordes för att kunna tillämpa den inhämtade kunskapen och föra en diskussion som skulle ge oss en djupare och komplexare bild av litteraturens innehåll. Vi har kontinuerligt sinsemellan diskuterat och ifrågasatt både litteraturen men även varandras olika uppfattningar av det som lästs och åsikter kring detta. I slutet av arbetet har vi en bredare och komplexare syn på platsers funktion, användningsområde och upplevelsevärden. Vår syn som från början må ha varit mer svartvit har efter arbetets gång blivit en regnbåge av gråa nyanser.

Vår första frågeställning var: *Finns det teorier som kan användas för att beskriva platser/gaturum och hur de används?* Svaret är att, ja det finns det. Vi har använt oss av totalt sex stycken teorier; Kevin Lynch, Jan Gehl, Jane Jacobs, Camillo Sitte, Mattias Kärrholm och Space Syntax. Det visade sig finnas en uppsjö av författare och teorier som hade kunnat användas och våra val är endast ett litet urval av dessa. Vår andra frågeställning löd: *Vad har dessa teorier gemensamt och på vilket sätt motsäger de varandra?* I vår litteraturstudie redovisade och diskuterades teoriernas gemensamma och motsägande åsikter.

Människan är det mest frekvent återkommande ämnet i litteraturen. Det är svårt att veta vilka målgrupper som undersökts i litteraturen och som utgör grunden för vem denna människa egentligen är. Barn, äldre och funktionsnedsatta, har alla olika förutsättningar i det offentliga rummet. Det blir en svårighet när böckerna generaliserar vad en "människa" har för förutsättningar när så många människor har olika förutsättningar. Det måste också nämnas att flera av teorierna tar upp ordet "mångfald". Detta är en komplicerad och aktuell fråga, anser vi, som behöver stor uppmärksamhet.

Det vi vill bära med oss från arbetet, är att se kreativt på de teorier vi har lärt oss och sannolikt kommer stöta på i framtiden. Teorier är en möjlig utgångspunkt som bör hanteras med vetskap om dess komplexitet. Vilket innebär att dessa kan appliceras med många olika tankesätt och på så vis skapa multifunktionella platser som fungerar för många olika människor.

Litteraturens motsägande uppfattningar kunde vid första anblick ses som raka motsatser till varandra, men vid närmare eftertanke insåg vi att de oftast berodde på att de grundade sig i teoriernas olika ideologier och ämnesområden. Vi inser att det är det viktigt att vara uppmärksam så att inte misstolkningar teorier mellan sker. Gemensamma slutsatser har visat sig förekomma i litteratur från både 1800-talet och senare delen av 1900-talet, om det beror på att de influerat varandra har vi inte uttrönt. Chansen finns också att slutsatser blir liknande, oberoende av i vilken tid de skrivs, när det handlar om människans grundläggande förmågor som att orientera sig i sin miljö eller uppfattningen av när den rumsliga miljön upplevs skrämmande eller trygg. Förmågan att orientera sig och kriterier för hur vi upplever oss själva i ett rumsligt sammanhang, kanske är tidlöst och ligger i människans natur?

En av de frågor som vi i slutet av arbetet ställer oss är: *Hur kan en plats planeras och gestaltas med sådan komplexitet, att den attraherar och används av många olika grupper av människor?*

Referenser

Otryckta källor

Bildförteckning

Figur 16-24, 38-45 är tillverkade av Elin Granquist och Caroline Lindqvist

Figur 15, 25-33, 37, 46-51 är fotade av Elin Granquist och Caroline Lindqvist

Personlig kontakt

Bellan, Patrick. 2014. E-mail 13 maj.

Elektroniska källor/Internet

Andersson, M. (2013). *Ny klassresa för kvarteret*. <http://www.sydsvenskan.se/malmo/ny-klassresa-for-kvarteret/> [2014-05-26]

Andersson, PG. (2002). *Malmö Spårvagnslinje4*. <http://www.pege.nu/malmo4.htm> [2014-05-26]

Caroli köpcentras hemsida. *Historik*. <http://caroli.nu/kvarteret-caroli/historik/> [2014-05-26]

Ersgård, S. *60-talet stod för rasering*. <http://www.mittiseklet.com/jorleby/000710carundelsg2.asp> [2014-05-26]

Exempelbanken. (2013). *VGU Tätort - Hastighetsåtgärder på hårt trafikerad huvudgata*. <http://www.exempelbanken.se/examples/424> [2014-05-26]

Fagerström, E. (2012). *Generationsskifte med hippa undertoner*. <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/generationsskifte-med-hippa-undertoner/> [2014-05-26]

Henrikson, A. (2010). *Orienterbarhet och rörelse*. http://stud.epsilon.slu.se/1949/1/Henrikson_a_101024.pdf [2014-05-26]

Johansson, C., Rosander, P. (2008). *Hur trafiksäkerheten och framkomligheten för gående och cyklister påverkas av avstånd mellan vägkudde och övergångsställen* http://www.trafikverket.se/PageFiles/3465/optimalt_avstand_mellan_vagkudde_och_overgangsstalle.pdf [2014-05-26]

Kärrholm, Mattias (2010). *Konsumptionslandskapet och hotet mot mångfalden: Några förändringstendenser i det offentliga rummets utveckling*. <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:271603/FULLTEXT02> [2014-05-26]

Malmö Högskolas hemsida. *Mattias Kärrholm*. <http://forskning.mah.se/id/immakar> [2014-05-26]

Malmö Stads hemsida (a). *Ombyggnader kring Kvarteret Caroli*. <http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Vagarbeten--avstangningar/Innerstaden/Kvarteret-Caroli.html> [2014-05-26]

Malmö Stads hemsida (b). *Kronprinsen*. <http://www.malmo.se/Medborgare/Kultur--noje/Arkiv--historia/Kulturarv-Malmo---Historiska-platser-personer-och-handelser/H-K/Kronprinsen.html> [2014-05-26]

Malmö Stads hemsida. (2005). *Hållbarhet*. http://www.malmo.se/download/18.77b107c212e1f5a356a800056564/1383643928561/H%C3%A5llbarhet_sk%C3%A4rm.pdf [2014-05-26]

Nijhuis, S., Lammeren, R. & Hoeven, F. (red) (2011). *Exploring the Visual Landscape: Advances in Physiognomic Landscape Research in the Netherlands* (Research in Urbanism Series). IOS Press. Tillgänglig: <http://books.google.se/books> [2014-05-26].

Nationalencyklopedin. (2014 a). *Camillo Sitte*. <http://www.ne.se/camillo-sitte> [2014-05-26]

Nationalencyklopedin. (2014b). *Kevin Lynch*. <http://www.ne.se/kevin-lynch> [2014-05-26]

Nationalencyklopedin. (2014 c). *Jane Jacobs*. <http://www.ne.se/jane-jacobs> [2014-05-26]

Space Scape. *Om Space Syntax*. http://www.spacescape.se/pdf/Om_Space_syntax.Spacescape_AB.pdf [2014-05-26]

Nilsson, O. (2013). TV: *Strosa runt i 1700-talets Malmö* [video]. <http://www.sydsvenskan.se/webb-tv/webb-tv-malmo/tv-strosa-runt-i-1700-talets-malmo/> [2014-05-26]

Olsson, B. *Caroli*. <http://www.mittiseklet.com/ovrigt/kartor/caroli.asp> [2014-05-26]

Space Syntax (2014). *Professor Bill Hillier*. <http://www.spacesyntax.com/contact/uk/staff/professor-bill-hillier/> [2014-05-26]

Stähle, A., Marcus, L., Karlström, A. (2005). *Place Syntax - Geographic Accessibility with Axial Lines in GIS* http://www.spacescape.se/pdf/Place%20syntax%20paper_Stahle_Marcus_2005.pdf [2014-05-26]

The Bartlett (2014). *Space Syntax Laboratory*. <http://www.bartlett.ucl.ac.uk/graduate/research/space/space-syntax> [2014-05-26]

Trivector. (2001). *Informationsplan hjälpte Malmö gatukontor*. http://www.trivector.se/fileadmin/uploads/Traffic/TrivectorNytt/trnytt3_2001.pdf [2014-05-26]

Wikipedia (a). *Kronprinsens husarregemente*. http://sv.wikipedia.org/wiki/Kronprinsens_husarregemente [2013-03-27]

Wikipedia (b). *Regementsgatan*. <http://sv.wikipedia.org/wiki/Regementsgatan> [2013-03-27]

Bildförteckning

Figur 1. Wikimedia Common. *Jan Gehl* [fotografi]. http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Gehl_2006.jpg [2014-05-26], licensierad som CC-BY-SA-2.0.

Figur 4. Wikimedia Commons. *Jane Jacobs* [fotografi]. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Jane_Jacobs.jpg [2014-05-26], licensierad som offentligt material.

Figur 5. Malmö Högskola. *Mattias Kärrholm* [fotografi]. <http://forskning.mah.se/showpic/immakar> [2014-05-26], med tillstånd av Mattias Kärrholm att använda i detta arbete.

Figur 9. Wikimedia Common. *Camillo Sitte* [fotografi]. <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sitte.jpg> [2014-05-26], licensierad som offentligt material.

Figur 10. Space Syntax. *Bill Hillier* [fotografi]. <http://www.spacesyntax.com/wp-content/uploads/2011/11/billhillier-120x140.jpg> [2014-05-26], med tillstånd av Bill Hillier att använda i detta arbete.

Figur 11, 12. Space Scape. *Om Space Syntax* [analyser]. http://www.spacescape.se/pdf/Om_Space_syntax.SpaceScape_AB.pdf [2014-05-26], med tillstånd av Space Scape att använda i detta arbete.

Figur 14, 35, 53. Open Street Map (2014). *Malmö*. <http://www.openstreetmap.org/search?query=malm%C3%B6#map=4/63.00/17.62> [2014-05-26], licensierad som offentligt material.

Tryckta källor

Gehl, J. (2006). *Life between buildings: using public space*. 6. uppl. København: The Danish Architectural Press

Jacobs, J. (1961). *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB

Jakobsson, Anna (1998). *Om begreppet orangeri. Lustgården*. Årg. 78, sid. 59-71.

Lynch, K. (1964). *The image of the city*. [New ed.] Cambridge, Mass.: M.I.T. Press

Sitte, C. (1889). *Stadsbyggnad*. 4 uppl. Stockholm: Arkitektur förlag AB

Bildförteckning

Figur 2,3. Gehl, J. (2006). *Life between buildings: using public space*. 6. uppl. København: The Danish Architectural Press

Figur 6-8. Lynch, K. (1964). *The image of the city*. [New ed.] Cambridge, Mass.: M.I.T. Press

Figur 13, 34 (omgjord av oss), 36, 52 (omgjord av oss), 54. *AGORA: cities for people*. (2006). Malmö: Malmö stad